

**A pedagógiai jó gyakorlatok szakmai elvárásairól készült koncepció
a jó gyakorlat fogalmának és kritériumrendszerének kialakításához**

STRATÉGIAI VITAANYAG

**A TANÓRÁN KÍVÜLI FOGLALKOZÁSOK GYAKORLATAINAK
ÖSSZEGYŰJTÉSE, TEMATIZÁLÁSA ÉS KÖZZÉTÉTELE,
A GYAKORLATOK ÁTVÉTELÉNEK NYOMON KÖVETÉSE**

*TÁMOP-3.1.1 XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció)
II. szakasz 3. alprojekt
A nevelés-oktatás fejlesztése, komplex pilot programok 7. téma*

Tartalom

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
1055 Budapest, Szalay u. 10-14.
Telefon: (+36-1) 235-7200
Fax: (+36-1) 235-7202
www.ofi.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Bevezető.....	3
1. A jó gyakorlat stratégia célja.....	4
2. A jó gyakorlatok nemzetközi és hazai áttekintése.....	5
2.1. A jó gyakorlatok nemzetközi alapelvei.....	6
2.2. A jó gyakorlatok hazai alapelvei.....	7
3. Definíciók és kategóriák.....	11
4. A jó gyakorlatok gyűjtése és konkrét szempontrendszere.....	14
4.1. Jó gyakorlatok gyűjtése, és a minősítési rendszer kipróbálásához kapcsolódó kutatások az alprojekt munkájában.....	15
5. A jó gyakorlatok értékelése, minősített kritériumok alapján.....	20
6. A jó gyakorlatok minősítése.....	21
7. Adaptációs nyomon követés.....	24
8. A jó gyakorlatok online megjelenése.....	26
9. Összegzés.....	27
Lezárásul.....	29
Mellékletek.....	30

A dokumentum a TÁMOP-3.1.1 XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) II. szakasz 3. alprojekt A nevelés – oktatás fejlesztés komplex pilot programok keretében született "A pedagógiai jó gyakorlatok szakmai elvárásairól készült koncepció a jó

gyakorlat fogalmának és kritériumrendszerének kialakításához” című munkaanyag¹ (a továbbiakban: Konceptió) tartalmi kivonata.

A stratégia a következőképpen épül fel: a bevezető utáni rövid fejezet ismerteti a projektfeladatként meghatározott rövid és hosszú távú célokat. Ezt követően felvázoljuk azokat a jó gyakorlatokkal kapcsolatos vizsgálódásokat, melyeken a stratégiában foglalt elképzelések alapulnak. A jó gyakorlat mint pedagógiai eszköz általános jellemzői és alapelvei, illetve a széleskörű felhasználhatóságot elsődlegesen szem előtt tartó definíciók kerülnek ezután bemutatásra. A jó gyakorlatok gyűjtésének tapasztalatai alapján röviden ismertetjük a pedagógiai jó gyakorlatok leírására és megismerésére szolgáló minták elemeit. Részletezzük a jó gyakorlat-minősítéssel kapcsolatos meglátásainkat, amit az adaptációra vonatkozó koncepció összegzése követ.

A fejezethez tartozó melléklet jó gyakorlat kérdőíveket, jó gyakorlat leírást, jó gyakorlat linkgyűjteményt, kapcsolódó szakirodalmat és egy jó gyakorlat posztert tartalmaz.

Bevezető

A jó gyakorlat fogalom a magyar közoktatási rendszerben az angol *good practice* és *best practice* megfeleltetéseként jelent meg. Az elnevezést kezdetben nem a pedagógia módszertana, hanem az európai

¹ A munkaanyag az alprojekt feladataihoz kapcsolódóan, 2013 első félévében készült.

uniós pályázatok feltételrendszere honosította meg. Ugyanakkor mára ez a fogalom, ha nem is pontosan körvonalazódott a köznevelési rendszer minden szereplője számára, az intézmények többségének és az iskolák vezetőinek körében alkalmazott tudást és gyakorlatot jelent annak a fentebb említett ténynek köszönhetően, hogy sok intézmény élt a lehetőséggel és különböző konstrukciójú pályázatok kötelező előfeltételeként – vagy egyéni indíttatásból –, feltöltött például az Educatio Kft. Szolgáltatói Kosarába jó gyakorlat leírásokat. Ezek között a leírások között egyéni, az intézmény egy pedagógusát tulajdonosként megjelölő, és az iskolához kötődő jó gyakorlatokat egyaránt találhatunk. Az iskolai gyakorlatban ilyen módon meggyökerezett kifejezés ugyanakkor a pedagógiai szakirodalomban még nem terjedt el. (Ehhez kapcsolódóan – és korábbi felvetésekre válaszul – jegyezzük meg, hogy a mindennapos használatban már többé-kevésbé jelenlévő elnevezés megváltoztatását, módosítását egyáltalán nem tartjuk szerencsésnek, ehelyett a fogalom minél pontosabb, már a tanár(tovább)képzésben is megjelenő tisztázását javasoljuk.)

Ha a jó gyakorlatok különböző minőségű leírására, adott platformon való megjelenítésére tudunk is példát mondani, valódi értelemben vett átadásuknak, vagyis adaptációjuknak nincs még kialakult hagyománya Magyarországon. Leegyszerűsítve: a tanárok pedagógiai kultúrájának ma még nem része a saját maguk által kidolgozott anyagok továbbadása, nyomon követése. Ugyanakkor valódi jó gyakorlatként csak azok a modellek tudnak hatékonyan működni, amelyeknek adaptációs feltételei – legalább részben – kidolgozottak, hiszen egy-egy pedagógiai jó gyakorlatnak minden egyes esetben (átvételnél) új körülményekhez (intézményi sajátosságok) úgy kell tudnia alkalmazkodnia, hogy eredményességét ott is bizonyítsa.

1. A jó gyakorlat stratégia célja

Rövid távú cél: A Stratégia kiindulási alapja az a cél, hogy projektfeladatként segítse a mindennapi iskolai valóságban megszülető, pedagógusok által kidolgozott jó gyakorlatok terjesztését, elősegítse a már létező gyakorlatok továbbfejlesztését, illetve stimulálja a jó gyakorlatokra vonatkozó fejlesztési, működtetési és közzétételt érintő hajlandóságot. Számos gyakorlat igazolta, hogy amennyiben valóban beépülnek, a jó gyakorlatok használatával kialakított különböző új technikák pozitívan befolyásolják az iskolák mindennapi életét – és formálják az oktatás-nevelési rendszer szereplőinek mentalitását. Ily módon az élő jó gyakorlatokkal rendelkezők eredményesebbé és hatékonyabbá tehetik működésüket, s versenyelőnybe kerülhetnek azokhoz az intézményekhez képest, ahol ilyen fejlesztés, gyakorlat nem működik. A kivonat alapjául szolgáló Stratégia elsősorban azzal a céllal készült, hogy szakmai támpontokat adjon az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet konzorciumi partnereinek munkájához: az EDUCATIO Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. „Iskolatáska” felületére átkerülő jó gyakorlatok szelektálásához és az Oktatási Hivatal jó gyakorlat minősítési eljárásához. A projekt produktumaként létrejövő, pedagógusoknak szóló, és az eligazodást segítő know-how kézikönyv az egész napos iskolához kapcsolódó jó gyakorlatok adaptálásához és fenntartásához is nyújt majd támogatást.

Hosszú távú cél: Cél továbbá, hogy a kialakított koncepció beépülhessen a pedagógus-életpálya modell rendszerébe is – például az egyéni jó gyakorlatok vonatkozásában – , míg az intézményi jó gyakorlatokkal kapcsolatosan segítse az innovatív bázisintézmények (referenciainstítúciók) minősítésének kialakítását, illetve az intézményi működés eredményességét célzó vizsgálódásokat. Az életpálya-modell keretében a pedagógusok minősítésének és továbbképzésének is fontos kiegészítő eleme lehet a jó gyakorlatok kidolgozásában, működtetésében és átadásában való jártasság, szakmai tapasztalat.

Összegezve: a projekt feladatának tekinti, hogy a jó gyakorlatok minél szélesebb körben legyenek hasznosak, és az oktatás-nevelési rendszer minden szintjére, illetve szereplőire pozitív hatást gyakorolhassanak.

2. A jó gyakorlatok nemzetközi és hazai áttekintése

A Koncepció a jó gyakorlat meghatározásához figyelembe vette a nemzetközi és hazai szakirodalomból, jó gyakorlat gyűjteményekből kibontakozó alapelveket. Ezek alapján a következő általános megállapítások tehetők:

- A szakirodalom az innovációs gyakorlat két fő változatát különbözteti meg:
 - a) kutatási eredményből születő, majd az általános gyakorlatba implementált típust,
 - b) a tanár tanítási gyakorlatából származó innovációt, amely egy pedagógiai fejlesztő segítségével válik általánossá, mindenki számára leírhatóvá, standardizált innovációs eszközzé.

- A jó gyakorlatok legfontosabb szelekciós elve a fenntartható működés, illetve az ezt igazoló eredményesség. A „minősítésnek” azonban számtalan megvalósulási módja lehet, például:
 - a) a felhasználók „döntik” el, hogy alkalmazzák-e a jó gyakorlatot,
 - b) egy szakmai szervezet értékeli.

- Az elméleti leírások alapján a fejlesztés, működtetés, elterjesztés kapcsán három fázist állapíthatunk meg:
 - a) modellező, kipróbáló fázis,
 - b) a gyakorlatban való alkalmazás,
 - c) általánosítás, standardizálás.

A felvázoltak azon releváns vonzatai, melyeket beépítettünk saját jó gyakorlat koncepciónkba, az alábbiakban kerülnek kifejtésre.

2.1. A jó gyakorlatok nemzetközi alapelvei

A jó gyakorlatok modelljének nincs egyetlen, általánosan elfogadott definíciója, miként ez a fentiekben is látható. Van viszont néhány olyan alapelv, melynek érvényességében a jó gyakorlatok készítői, minősítői egyetértenek. Ezek olyan következtetések, melyekre a jó gyakorlatok paradigmájának kulcskérdései kapcsán jutottak a kutatók, bár ez a kialakulóban lévő konszenzus nem teljes az egyes szaktárgyak, műveltségi területek művelői között, vagyis:

1. ábra A jó gyakorlat alapelvei

A már bevált jó gyakorlat sem zárja ki a változtatást, változást, fontos a gondos tervezés és a folyamatos ellenőrzés, gondozás, ill. továbbgondolás. A jó gyakorlatok az oktatás rendszerében vagy (és) többnyire alulról felfelé építenek/építkeznek, tapasztalatokból születnek, vagy fentről lefelé terjednek el, és eredményeik jól igazolják hatékonyságukat. A tervezés, a felépítés, a reprodukálhatóság és átruházhatóság egyaránt fontosak.

Ugyancsak érdemes figyelmet szentelni annak is, hogy milyen célkitűzések irányítják a jó gyakorlatok létrejöttét. Jellemző lehet, hogy innovatív, minőségi változást hozó, fenntarthatóságra törekvő modellekről van szó. A jó gyakorlat röviden annak a leírása, hogy 'mi működik'. A jó gyakorlatok elősegítik az aktív tanulást, problémamegoldást, kreatív gondolkodást, a kapcsolatok építését; részük a kooperáció, a csapatmunka. Motiválják és érdekeltté teszik a diákokat a tanulási folyamatban.

A jó gyakorlatok definíciójának bővítése során figyelembe vettük a nemzetközi és a hazai tapasztalatok vizsgálata alapján kialakított és fent bemutatott általános szempontrendszer.

2.2. A jó gyakorlatok hazai alapelvei

„A jó gyakorlat az, ami működik.”

Az alábbiakban három, jó gyakorlatokra jellemző, értelmezést segítő megközelítést mutatunk be röviden. Az első megközelítés általános értelmű, az „élet minden területén” alkalmazott jó gyakorlatokra vonatkozik.

- 1) A jó gyakorlatok azonosításának legobjektívebb alapja lehet a benchmarking (összemérés, összehasonlítás) alkalmazása, amely az adott szervezet teljesítményének összemérését jelenti az azonos területen működő legjobb szervezetével. A benchmarking feltétele a horizontális tanulás módszereinek, valamint a hálózati rendszerek létrehozásának széleskörű és általánosabb alkalmazása.

Ehhez a megközelítéshez kapcsolódóan azt jegyeznénk meg, hogy mivel ilyen jellegű minősítési rendszer eddig nem működött az oktatásban, nem lehetséges a csak formai minősítéssel – vagy azzal sem - rendelkező jó gyakorlatok megfelelő összehasonlítása. (Tehát jelenleg nincs mit, mi alapján, mivel összehasonlítani.) A pedagógiai jó gyakorlatok esetében véleményünk szerint nem igazolható ebben a formában a benchmarking-elv. Érthető, hogy például az orvostudományban a „best practice” egy aktuálisan leghatékonyabb eljárás, melyet több közül választottak, s mely „megelőzi” a többit. Az oktatásban azonban nem látjuk ilyen egyértelműen ezt a kiválasztódási elvet. A pedagógiai jó gyakorlatok még hasonló kiindulási probléma esetén sem hasonlíthatóak össze, hiszen a megoldásra váró feladaton kívül sok más, intézményi sajátosságot hordozó tényező ugyanolyan hangsúlyos mértékben befolyásolja az eredményességet. (Ahogy a frontális vagy kooperatív módszer közé sem tehetünk relációjelet.)

Úgy véljük, az „itt és most” jelleg dominánsabb annál, minthogy egy fentebb említett összevetés valódi eredményt hozhatna, ezért használjuk – és szemléletében is így értjük! –

a jó gyakorlat és nem a legjobb gyakorlat kifejezést. Nem tartjuk szerencsésnek az elv alkalmazását azért sem, mert a kutatás eredményeként létrejött, alábbiakban bemutatott definíció szerint a jó gyakorlatok alcsoportjait nem (csak) eltérő minőségek kategóriájaként képzeltük el. Szerencsésnek tartanánk, ha a „versenyztetés” e látszata nem jelenne meg ebben a minősítési rendszerben.

Azt javasoljuk tehát, hogy amennyiben arra kerül sor, egy általános szempontrendszer elvárásai szerint, de az egymással való összevetés szándéka nélkül, lényegében önállóan – az egyéni sajátosságokat figyelembe véve – kerüljön sor a

jó gyakorlatok minősítésére.

- 2) „A jó gyakorlat olyan innovatív folyamat, módszer, cselekvés és eszközhasználat együttese, amely az intézményi gyakorlatban és működésben megtapasztalható, több évig sikeresen és hatékonyan alkalmazott, kipróbált, ezért eredményesen adaptálható, fenntartható, fejleszthető, dokumentálható. A jó gyakorlat tehát adott szakmai kritériumoknak megfelelő innováció, oktatási, pedagógiai, szervezetfejlesztési gyakorlat, amely az intézmény szakmai és menedzsmentet érintő fejlesztőmunkáját az egyéni fejlesztési szintig pozitívan befolyásolja. Az átvett innováció a továbbiakban a felhasználók által is elismert referenciaként képes működni. Tehát a jó gyakorlat keresésének és implementációjának a lényege a sikeres adaptáció, a saját intézményi működésbe való beépítés.” (Kerekes–Simon–Szép, 2011)

Miközben alapvetően egyet értünk a meghatározásban foglaltakkal, fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy a vizsgálódásból leszűrt tapasztalataink azt mutatják, ez a megközelítés lényegében kizárja a jó gyakorlatok halmazából a működő modellek többségét. Úgy véljük, hogy a hasznosíthatóság elve alapján e gyakorlatok figyelmen kívül hagyása a hozzájuk köthető szakmai, módszertani potenciál elpocsékolását jelentené, még akkor is, ha a modellek nem felelnek meg maradéktalanul a fenti definíciónak.

- 3) Létezik egy harmadik elképzelés is, mely szerint: „A jó gyakorlat egy módszer vagy tevékenység, amely olyan újszerű, építőjelleget megközelítéseket, technikákat tartalmaz, amely bizonyíthatóan, vagy már bizonyítottan hozzájárul az adott intézmény minőségi színvonalának emeléséhez és más intézmények számára is átvehető, példaként szolgálhat.” (Kerekes–Simon–Szép, 2011)

A fenti definícióból kiemelnénk azt a szemléletmódot, mely az értékelés beválásként való értelmezésének egyszerűsített, de annál nélkülözhetetlenebb felfogását tekinti kiindulási pontnak.

A stratégiában bemutatott, jó gyakorlat definíciókat is létrehozó felfogás prioritásként kezeli, hogy a már bevált jó gyakorlat sem zárja ki a változtatást, változást; hogy a működést

alapjában befolyásoló elemként fontos a célmeghatározás, a tervezés és – önreflexív értelemben – a folyamatos ellenőrzés, illetve a (fenntarthatóságra vonatkozó) továbbgondolás; valamint hogy a minőségi változást hozó eredményesség bizonyítottan igazolja a hatékonyságot.

A felsoroltak felhasználásával készítettük el tehát saját jó gyakorlat kategóriáinkat. Erre azért volt szükség, mert a fent bemutatott pontokban foglaltak gyakorlati alkalmazásához, a létező jó gyakorlat gyűjtemények rendszerezéséhez még nem áll rendelkezésre megfelelő minősítő struktúra. A minősítés értelmezésekor – amelyre még kitérünk a későbbiekben – nem győzzük hangsúlyozni, hogy az intézmények peremfeltételei különböznek annyira, hogy praktikus szempontok miatt nem érdemes versenyeztetni az azonos területen kialakított jó gyakorlatokat, ugyanis a működésbeli különbözőségeket nem tudná kezelni semmilyen kategóriarendszer.

A széleskörű felhasználhatóság igénye, illetve a létező gyakorlatok heterogenitása okán a jó gyakorlat definíciót két alaptípusba (egyéni, illetve intézményi működési formában), három megvalósítási és kidolgozottsági szinten megjelenő praktikus kategóriába sorolta a stratégiai dokumentum. A kategóriák eltérő kimenetei lehetővé teszik a jó gyakorlatok tipizálását, és segítségükkel a lehető legtöbb oktatási-nevelési gyakorlat válik elérhetővé a felhasználók számára a legegyszerűbb gyakorlati szakmai ötletektől a rendszerszintű, dokumentált folyamatig.

Az új kategóriák felállítását az is indokolta, hogy a pedagógiai innovációk sokszor tisztázatlan tulajdonosi viszonyai egyértelmű(bb)ek, a működés módjai és helyei leírhatóak legyenek. (Különösen fontos ez abban az esetben, ha a jó gyakorlatok megjelennek akár a pedagógusok, akár az intézmények munkájának minősítési eljárásaiban.) Ebből következően különböztetjük meg az egyéni és intézményi jó gyakorlatok típusait. A két fő kategórián belül tehát három különböző altípust alakítottunk ki. Az egyes altípusok egyéni vonásai a működés-működtetés jellemzői felől ragadhatók meg, hiszen – emlékeztetnénk – a szó szoros és átvitt értelmében vett 'működés' a jó gyakorlatok elidegeníthetetlen alapvonása. A jó gyakorlat meghatározása alapvetően a működés és az eredmény fogalmakból indul ki. A definíció kategóriáinak kialakítása a működés komplexitását helyezi az elkülönítés középpontjába. Ebből következően iránymutató az igazolt eredményesség, az adaptáció és a hálózatosodás fogalmának hiánya vagy megléte az egyes kategóriákban. A pedagógusokat segítő közzététel és leírás, jó gyakorlat minősítés kialakítása azt a célt is magában rejti, hogy a létező gyakorlatok kapcsán egyrészt semmilyen innováció ne vesszen el, másrészt jól láthatóan, érzékelhetően jelenjenek meg a jó gyakorlatok közötti minőségi (értsd:

a kidolgozottságot érintő, működésbeli) különbségek. Az így létrejövő definíciók elvárásai kezelik a különbözőségeket, dokumentáltságuk módjában, milyenségében szétválnak, és hangsúlyozottan nem jelentenek a szó szoros értelmében vett hierarchikus rendet.

3. Definíciók és kategóriák

Az általunk javasolt kategóriák a következők²:

A köznevelési rendszerben szereplő **ötlet** olyan, a köznevelés különböző területein alkalmazott, szemléletében és gyakorlatában innovatív és/vagy hiánypótló eljárás, módszer, tevékenység, eszközhasználat, pedagógiai vagy szervezetfejlesztési gyakorlat, amely hozzájárul a nevelés-oktatás és az azt segítő ellátás fejlesztéséhez, minőségének javításához. Az Ötlettárban megosztott ötlet szabadon felhasználható, koncepcióját megtartva továbbfejleszhető.

2/a) A köznevelési rendszer **egyéni jó gyakorlat**a a személyes fejlesztői szinten megjelenő jogtisztá módszer, cselekvés és eszközhasználat innovatív együttese, amely pozitívan befolyásolja az egyéni szakmai munkát.

2/b) A köznevelési rendszer **intézményi jó gyakorlat**a az intézményi szinten alkalmazott, az intézményi gyakorlatban és működésben megtapasztalható jogtisztá módszer, cselekvés és eszközhasználat innovatív együttese, amely az adott intézményben pozitívan befolyásolja az intézményi szakmai munkát.

² Az itt bemutatott definíciók véleményezésre és egyeztetésre kerülnek az Oktatási Hivatal és az Educatio Kft. munkacsoportjaival.

3/a) A köznevelési rendszer **bevált egyéni jó gyakorlat**a a személyes fejlesztői szinten megjelenő, módszer, cselekvés és eszközhasználat dokumentált, kipróbált, eredményekkel igazolhatóan sikeres, hatékony, innovatív együttese, amely pozitívan befolyásolja az egyéni szakmai munkát.

3/b) A köznevelési rendszer **bevált intézményi jó gyakorlat**a az intézményi szinten alkalmazott, az intézményi gyakorlatban és működésben dokumentált, kipróbált, sikeres, hatékony módszer, cselekvés és eszközhasználat innovatív együttese, amely pozitívan befolyásolja az intézményi szakmai munkát.

4/a) A köznevelési rendszer **példaértékű egyéni jó gyakorlat**a a személyes fejlesztői szinten megjelenő, kipróbált, igazoltan sikeres, hatékony módszer, cselekvés és eszközhasználat szakmai és kapcsolati szinten innovatív és reflektív, adaptációs tapasztalattal rendelkező, dokumentált együttese, amely holisztikus szemléletű és a fenntarthatóság pedagógiai értékét szem előtt tartja, pozitívan befolyásolja az egyéni szakmai munkát.

4/b) A köznevelési rendszer **példaértékű intézményi jó gyakorlat**a az intézményi szinten alkalmazott, kipróbált, igazoltan sikeres, hatékony módszer, cselekvés és eszközhasználat szakmai és kapcsolati szinten innovatív és reflektív, hálózatban működő, adaptációs tapasztalattal rendelkező, dokumentált együttese, amely holisztikus szemléletű és a fenntarthatóság pedagógiai értékét szem előtt tartja, valamint pozitívan befolyásolja az intézményi szakmai munkát.

A négy szinten megjelenő definíció a működési terület eltéréseiben, a kategóriák kidolgozottságában, dokumentáltságában láttatja a jó gyakorlatok közötti eltérő jegyeket. A definíció-rendszer összetettsége ellenére nem bonyolult, sőt, éppen hogy átláthatóbbá teszi a jelenleg meglehetősen sokszínű tartalmakat összefogó halmazt, hiszen rendszerezi az elemeket. Köztudott, hogy a működő jó gyakorlatok olyannyira különbözhetnek egymástól, hogy a jó gyakorlat néven kívül egyéb hasonlóságra nem is olyan könnyű némely esetben rámutatni. Ezért szükséges a kategorizálás, mely a működési területek felől látszik megragadhatónak, a „jó gyakorlat az, ami működik” alapelv figyelembevételével. A kérdés az, hogy hol és hogyan? A definíciók megkülönböztető elemei tartalmazzák a 'hol?'-ra vonatkozó specifikációt. A 'hogyan?' megválaszolása a besorolási eljárás feladata.

A jó gyakorlatok minden típusánál szükséges bizonyos alapkritériumok elvárása, de a különbözőségek nem kezelhetők egy struktúrában. A leírások és a közzététel kapcsán az első és második szinten (ötlet, jó gyakorlat) a lehető legegyszerűbb, praktikus megvalósuló leíró jelleg támogatható. Ezen a szinten minősítésnek – a mindennapi gyakorlat szerint – nincs helye. Indokolható ez többek között azzal, hogy sok jó „ötlet” létezik, melyek kidolgozottsága ugyan hogy kívánivalót maga után, de mégis eredményesen működnek, és vagy tovább fejleszthetők, vagy mások számára így is átvehetők. A közzétételt és a felhasználást gátolnánk egy minősítési eljárással. (Így is probléma a pedagógusok motivátlansága a gyakorlatuk másokkal való megosztása kapcsán.) Az első és a második szint jó gyakorlatainak közzététele ebből fakadóan olyan internetes támogatással valósulhat meg, ahol egy fórumon a feltöltött jó gyakorlatokat a pedagógusok alkalmazási, felhasználási tapasztalataik alapján tudják minősíteni, illetve véleményezni. A leginkább hiánypótló jó gyakorlatok egyéni és intézményi csoportosításban segítenék a tanárokat mindennapi munkájuk végzésében.

A harmadik (bevált jó gyakorlat) szint értékelési rendszerében összhangban van a referencia intézmények minősítési eljárásával. A beváltság minősítése egy meghatározott eljárásrend alapján történik helyszíni ellenőrzéssel. A minősítő testület azt vizsgálja, hogy az ellenőrzés pillanatában a bevált jó gyakorlat milyen mértékben van jelen az intézmény gyakorlatában, illetve az intézmény mennyire felkészült a jó gyakorlat átadására.

A negyedik szinten (példaértékű jó gyakorlat) jogosnak és igazoltnak látszik a konkrét szakmai elvárások kívánalma, illetve ebből következően a leírás, minősítés és értékelés egyértelmű szabályozottsága. A példaértékű jó gyakorlat kategória esetében javasolt a helyszíni szakértői vizsgálat, amely amellet, hogy biztosítja a független, elismert szakmai szempontokat, vizsgálhatná a teljesülést is, s így – a valódi tartalmi értékelésen keresztül – a minőségbiztosítás is megvalósulna. Ha a példaértékű jó gyakorlatok minősítését a szakértői névjegyzékben szereplők végeznék, ha tanúsítvány bizonyítaná a valódi értéket, úgy ezek a gyakorlatok olyan „brand”-dé válhatnának, mely motiválná a további fejlesztéseket és minősítéseket. (Megjegyezzük azonban, hogy ennek a szintnek a bevezetése – bár indokolt – csak akkor válthatja be célját, ha a minősítésre, valamint a jó gyakorlatok fenntartására és terjesztésére megfelelő szakmai és anyagi háttér áll rendelkezésre. Ennek hiányában a minősítés inkább konzervál, semmint fejlesztést támogató elemként javítaná a köznevelés rendszerét.)

2. ábra A jó gyakorlat vizsgálatának lehetséges szempontjai

4. A jó gyakorlatok gyűjtése és konkrét szempontrendszer

Projektfeladatunk, hogy jó gyakorlatokat gyűjtsünk a nevelési-oktatási programok fejlesztéséhez kapcsolódóan, illetve leírjuk ezeket. Hiszen

a tervezés, fejlesztés, működés során a jó gyakorlatok kritériumait és szemléletét figyelembe vesszük, illetve a munka során felmerülő szempontok szerint alakítjuk, az együttműködés során az ígéretes „kezdeményekből” is fejleszthetünk jó gyakorlatot a nyomon követés segítségével (és a kritériumokkal), a gyűjtés befejeztével ezek már leírt, több iskola által kipróbált gyakorlatok lesznek.

Mivel nem alkategóriákba sorolásról, hanem „csak” jó gyakorlat megnevezésről beszélünk, nincs szó (elő)minősítésről, így nem látjuk kizárónak ezt az azonosítást.

A jó gyakorlatok gyűjtéséhez szükséges kérdéseket az előbbieket figyelembe vételével határoztuk meg. A különböző forrásokból megismert jó gyakorlatokból – előzetes válogatásunk alapján – azokat szeretnénk az intézménylátogatások alkalmával megismerni és feltérképezni, melyek egyfelől szorosabban kapcsolódnak a projekt céljaihoz, másrészt sokféleségükből kifolyólag kellő alapot nyújthatnak konkrét témacsoportokhoz kapcsolódó feladatunk elvégzéséhez.

A kiválasztott jó gyakorlatokat több szempontból is hasznos az intézményekben, a működés helyén megismerni, végigkérdezni, illetve praktikusan előremutatónak tartjuk, hogy ezekről foglalkozások alkalmával gyűjtsünk tapasztalatot.

A Jó gyakorlat gyűjtősablon – mely a helyszíni szemle során felhasználható kérdéseket tartalmazza – az 1. számú mellékletben található.

4.1. Jó gyakorlatok gyűjtése, és a minősítési rendszer kipróbálásához kapcsolódó kutatások az alprojekt munkájában

4.1.1. Jó gyakorlatok kiválasztása intézmények on-line kérdőívekre adott válaszai alapján

Az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet a TÁMOP 3.1.1. kiemelt projekt 3. alprojektjének (A nevelés-oktatás fejlesztése, komplex pilot programok) kiemelt célja a pedagógiai jó gyakorlatok elterjesztésének támogatása. Az eredményesen működő jó gyakorlatok felkutatásához készítettük kérdőívünket, mellyel az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet tavaszi intézményvezetői on-line kérdőívre érkezett, működő jó gyakorlatokat jelző válaszokból kiválasztott iskolákat, illetve az Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. „jó gyakorlat” adatbázisából kiválasztott intézményeket kerestük meg. Célunk, hogy azonos szempontok alapján készüljön leírás a működő, mások számára adaptálható jó gyakorlatokról, mely az iskolai fejlesztő munka segítségét szolgálhatja.

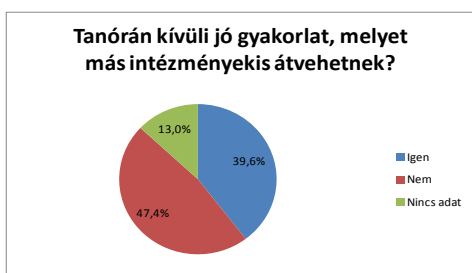

Az intézményeknek kiküldött új kérdőív a jó gyakorlatokra és adaptációjukra vonatkozó kérdéseket tartalmaz, célja, hogy segítségével jobban megismerjük az intézmények jó gyakorlatait, és az információk alapján válasszuk ki a feltérképezendő és majd dokumentált jó gyakorlatokat. A feladat elsősorban az alprojekt, illetve konkrétan a hat téma célkitűzéseinek leginkább megfelelő jó gyakorlatok kiválasztása.

A kiküldött on-line kérdőívek elemzésén keresztül szeretnénk eljutni azokhoz a jó gyakorlatokhoz, amelyeket a továbbiakban a helyszínen is vizsgálunk és dokumentálunk. Az elemzés és dokumentálás együttesen segíthet abban, hogy olyan kritériumrendszer alapján minősítsük a jó gyakorlatokat, amely összhangban van az iskolák gyakorlatával, informatív és hatékonyan használható a készítő, az átvevő és minden érdeklődő számára.

Az alprojekt vezetői on-line kérdőívében szereplő jó gyakorlatokra vonatkozó kérdések:

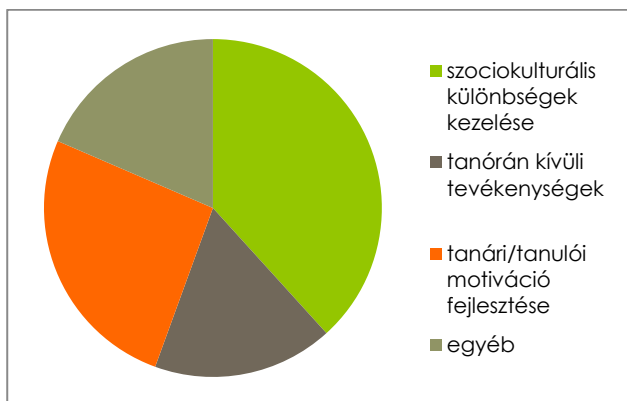

29. „Van-e az Ön által vezetett intézményben olyan program/módszer a tanórán kívüli területen, amelyről azt gondolja, hogy az „jó gyakorlatként” más intézmények is átvehetnék?”

Az erre a kérdésre igennel válaszolók egy nyitott kérdést is kitöltöttek:

30. „Ha van, akkor kérjük, hogy ismertesse röviden! Ha nem, kérjük, hogy jelölje meg azon területeket, ahol Ön szerint szükség lenne rá az Ön intézményének. (Tantárgyak tartalmi módszertani, területei, tanári motiváció fejlesztése, tanórán kívüli területek, menedzsment, a tanulók szociokulturális különbségeiből adódó feladatok stb.)”

3. ábra Kérjük, hogy jelölje meg azon területeket, ahol Ön szerint szükség lenne jó gyakorlatra az Ön intézményének! Forrás: A kutatás során használt kérdőívek

A nyitott kérdés a jó gyakorlat ismertetését kérte tőlük. Jellemző a „sokszínűség” a válaszok tekintetében, ugyanis a válaszadók meglehetősen szabadon értelmezték az „ismertetés” kifejezést; egy-két szavas jó gyakorlat-megjelölések mellett hosszú leírásokat is találunk az anyagban.

Az intézmények, illetve a vizsgálandó jó gyakorlatok kiválasztásához ez a szűrés nyilvánvalóan kevésnek bizonyult, ezért a jó gyakorlatokkal rendelkező, a nyitott kérdésre érkezett leírásokat egyenként vizsgáltuk. A munkafeladatnak megfelelően, célirányosan szűrtük a jó gyakorlatokat, a további munka feltételeinek és a program célkitűzéseinek megfelelően. A kiválasztás elsődleges szempontjai a következők voltak:

- 1) a jó gyakorlat kapcsolódik-e
 - az egész napos iskolához,
 - napközi, iskolaotthon, klubnapközihez,
 - tanórán kívüli tevékenységhez,
 - délutáni tevékenységhez,
 - a hat téma valamelyikéhez,
 - hiányterülethez;
- 2) adaptált jó gyakorlatról van szó (átvevő vagy átadó intézmény);
- 3) referenciaintézményi programban érintett;
- 4) a válasz kiter a jó gyakorlat már létező dokumentációjára.

További mérlegelési szempont volt még, hogy a leírás – rövidege ellenére is! – szakmailag elfogadható legyen, valamely eleme utaljon arra, hogy esetében vizsgálódásra érdemes jó gyakorlatról lehet szó.

A szűrés után így 60 intézményt választottunk ki – esetenként akár több jó gyakorlat is szerepel a leírásukban –, melyekkel további megkeresés (kérdőív) útján folytattuk a munkát. (Lásd az 1. számú mellékletet!)

4.1.2. Intézmények kiválasztása az Educatio jó gyakorlat adatbázisából

Az Educatio Szolgáltatói Kosár, illetve Iskolatáska felületén a 3.1.4 projekttel kapcsolatban a jó gyakorlatokról készült adatbázisok összehasonlító elemzése során a 3517 intézményből 29 intézményt szűrtük ki, amelyeknek szintén kiküldtük a kérdőívet, és válaszaik alapján döntünk a jó gyakorlatok helyszínen történő megtekintéséről. A kiválasztás kiemelt szempontjai voltak a következők:

- az intézményi sokszínűség,
- az országos lefedettség,
- az adott jó gyakorlatok nagyszámú adaptációs gyakorlata,
- az adott jó gyakorlatban megjelenő alábbi szempontok:
 - a pedagógiai,
 - módszertani,
 - oktatásszervezési,
 - szervezetfejlesztési területeken is eredményes használhatóság.

Ezen felül a referenciaintézményi eljárásban minősített intézmények közül is választottunk néhányat a fenti szempontok szerint. Az Educatio műhelymunkáiba bekapcsolódva, ezeket működési helyszínen, eredményességüket és adaptálhatóságukat szem előtt tartva vizsgálhatjuk.

4.1.3. Intézmények kiválasztása a pályázó ökoiskolák anyagából

A következő szempontok alapján elemeztük az alprojekt ajánlattételére jelentkezett tizenkét ökoiskola anyagában megismert jó gyakorlatot:

- az igény, amely életre hívta
- a jó gyakorlat előzményei
- az érintettek köre
- a téma
- a célrendszer
- a célcsoport, akikre hat a jó gyakorlat
- a jó gyakorlat időtartama
- érintett tantárgyak, foglalkozások
- szükséges eszközök, anyagi, humán erőforrások
- várható eredmények
- ellenőrzés, értékelés
- bevont kompetenciák, műveltségterületek
- adaptálás, továbbadás ismertetése
- módszertani leírás
- lebonyolítás praktikus tapasztalatai

5. A jó gyakorlatok értékelése, minősített kritériumok alapján

A pedagógiai módszertanban egyre nagyobb hangsúlyt kap a formatív értékelés mint a fejlesztő értékelés megjelenési formája. Ez a minősítés helyett (vagy mellett) ösztönző, visszajelző, korrigáló feladatokat is képes ellátni, így a tanulás eredményességét növeli, és a diákot (illetve a tanárt is!) segíti. A jó gyakorlatok értékelése, minősítési eljárása kapcsán erre az aspektusra is lehet figyelni, hiszen annak ösztönző-támogató jellege növelheti a modellek eredményességét, és így a minősítési program sikerességét. Az (ezen a területen) új szempontú értékelésnek optimális esetben a jó gyakorlat javítása, az ötletgazda, a fejlesztő tanár segítése áll a középpontjában. Ha ez a támogatás a fejlesztők tevékenységén keresztül, aktív tanulás formájában valósul meg, akkor az értékelés elérte azt a részcélt – vagyis a minőség fejlesztését –, mely a jó gyakorlatokkal szemben is elvárás. Ráadásul így a megelőzésre, a fejlesztésre tevődik át a hangsúly, és nem a korrigálásra, bár ez utóbbinak is teret kell hagyni.

A kutatás kapcsán elvégzett jó gyakorlat-gyűjtés segítségével „tesztelhetjük” az elméleti vizsgálódás tapasztalataiból született alapelveket és építőelemeket (struktúrát, módszert, eszközt, stb.). A jó gyakorlatok terepen történő megfigyelése során keletkezett információkból körvonalazódott a jó gyakorlatok leírásához használt szempontrendszer, melyben a következő nagyobb egységek jelennek meg:

- a program rövid tartalmi leírása
- alkalmazási területe
- a működés feltételei
- általános és specifikus célok kifejtése
- a szükséges tevékenységek és eljárások részletezése
- az eredmények mutatói, hatékonyság
- tapasztalatok, erősségek-kihívások
- adaptálási és fenntarthatósági lehetőségek

Ebből következően – és a projekt feladatához kapcsolódóan – a Stratégia egy olyan minősítési folyamat kidolgozását javasolja, mely egy eljárásban képes vizsgálni a különböző jó gyakorlatokat, s a meghatározott, a kategória szempontjából adekvát elvárások teljesülése esetén minősíti bevált vagy

példaértékű jó gyakorlattá a programot. Ez a szempontrendszer a jó gyakorlatokat praktikus módon osztaná két nagyobb csoportra aszerint, hogy egyéni – azaz egyes tanárok által alkalmazható – vagy intézményi – azaz iskolai szinten megvalósítható – jó gyakorlatokról van-e szó.

Kiegészítő megjegyzések

A példaértékű jó gyakorlatok elvárásai kapcsán felmerülhet a kérdés: hogyan lehet egy jó gyakorlat példaértékű, ha egyéni szinten működik, vagyis nem került sor intézményi kiterjesztésére? Ezzel kapcsolatban elsősorban arra a tévútra vezető gondolkodási irányra hívnánk fel a figyelmet, miszerint a 'példaértékű' kifejezés nem a 'legjobb' egyszerűsített értelmű megfelelője. Léteznek olyan egyéni jó gyakorlatok, melyek működésüknél, (bizonyított) eredményességüknél fogva példaértékűnek számítanak, de adottságaiknál fogva nem kerül sor az intézményi szintű kiterjesztésükre. Ezek a gyakorlatok ugyanakkor minőségükben kiemelkednek az egyéni jó gyakorlatok közül, adaptálásra különösen érdemesek, használatuk a pedagógusok szélesebb köre számára nem csak javasolható, hanem egyes intézményekben már meg is valósult. A felhasználási ajánlás, az eredményesség igazoltan és bizonyíthatóan kiemelkedő mutatói indokolják, hogy ezek az egyéni jó gyakorlatok egy hivatalos minősítési eljárás után tanúsítvánnyal rendelkező példaértékű egyéni jó gyakorlattá válhassanak. Ez a folyamatba illesztett, tulajdonos által kezdeményezhető eljárás lehetővé teszi a nem intézményi kiterjesztésű, de az átlagból kimagasló egyéni jó gyakorlatok és tulajdonosaik számára az elismerő, hiteles és garanciát jelentő minősítést.

6. A jó gyakorlatok minősítése

A felsorolt kategorizálás és a hozzá kapcsolódóan kialakított szempontrendszer lehetővé teszi, hogy az erre a feladatra felkészített szakértők (az Oktatási Hivatal és az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet koordinálásával) egy kidolgozásra kerülő protokoll alapján azonosítsák a jó gyakorlatokat. A megismert példák támasztják alá, hogy szükség van egy megfelelő szakmai minősítő kompetenciákkal rendelkező szervezetre, amely ezt a pedagógus társadalom számára hiteles módon és a megfelelő kompetenciával végzi. Ugyanakkor ez a minősítés vagy azonosítás nem lehet akadálya a jó gyakorlatok felhasználhatóságának, terjedésének; bürokratikus elemek ne nehezítsék a

folyamatot. (Az egyszerű kritériumok nem elégítik ki az összetettebb jó gyakorlatok felé támasztott elvárásokat, az alapos, részletekre kiterjedő kérdések, vizsgálódások pedig megakadályozzák az egyéni jó gyakorlatok megjelenését a rendszerben, hiszen tulajdonosuk számára felesleges és időt rabló, haszon nélküli a hosszadalmas eljárás.) A Koncepció a leírás szempontrendszerének kérdéssora kapcsán erre vonatkozóan javaslatokat fogalmaz meg.

A szempontrendszer segítségével feltárható az a – fentebb már bevezetett – minősítési rész cél is, hogy mely jó gyakorlat modell leírása igényel kiegészítést, módosítást, illetve milyen lépésekkel érhető el a jó gyakorlat komplexebb működése, s így más kategóriába kerülése. (Példaként említhetjük, hogy a nemzetközi leírások gyakran szorgalmazzák az adaptálási tervek készítését a jó gyakorlatok esetében. Egyetértünk ezzel, valamint azzal is, hogy mind a hatékonysággal, mind a megvalósíthatósággal kapcsolatos bizonyítékokat, elképzeléseket figyelembe kell venni.) Ezt a szempontot – a fejlesztő-segítő értékelést – az innovatív szemlélet elterjesztése mellett a felhasználhatóság, az adaptálhatóság kézzel foghatóbb, gyakorlati haszna miatt véljük fontosnak.

Javaslatok

Lényeges szempontnak tartjuk, hogy az elismert szakmai minősítés, tanúsítvány biztosíthatja azt a garanciát a gyakorló pedagógusok számára, mely jelenleg szinte teljesen hiányzik a rendszerből. Ugyanakkor a minősítés nem lehet akadálya a jó gyakorlatok felhasználhatóságának, terjedésének. Javasoljuk, hogy az egyéni jó gyakorlatok esetében mindössze a tartalmi leírás lényegi összetevőire (módszer, cselekvés, eszközhasználat, specialitások) vonatkozzanak az elvárások, s mivel – a fent említettek szerint – már kipróbált gyakorlatról van szó, a kollégák ajánlása elegendő garancia legyen a kereső felhasználóknak.

Természetesen itt is szükséges egyfajta ellenőrzés: a leírásnak meg kell felelnie a formai kritériumoknak, illetve az eddigi közzétételi gyakorlat tapasztalatai alapján szükségesnek látjuk egy „szakmai moderátor” munkáját is a weboldalon. A bevált és példaértékű jó gyakorlatok esetében más a helyzet. A minősítés több vizsgálandó szempontot és szakmai elvárást fogalmazna meg. Törekedni kell az objektivitásra, világos szakmai kritériumokat és követelményeket látunk szükségesnek, mind a

tulajdonosoknak szóló, a kitöltést segítő útmutatóban, mind magában a kritériumrendszerben, mind az értékelők számára készülő minősítő kulcsban.

A példaértékű jó gyakorlat kategória esetében javasoljuk a helyszíni szakértői vizsgálatot, mely amellet, hogy biztosítja a független, elismert szakmai szempontokat, vizsgálná a teljesülést is, s így – a valódi tartalmi értékelésen keresztül – a minőségbiztosítás is megvalósulna. Ha a példaértékű jó gyakorlatok minősítését a szakértői névjegyzékben szereplők végeznék, ha tanúsítvány bizonyítaná a valódi értéket, úgy ezek a gyakorlatok olyan „brand”-dé válhatnának, mely motiválná a további fejlesztéseket és minősítéseket.

A minősítés végső eljárásrendjének javasolt szakaszai vizsgálják a tartalmat, a szakmai megfelelést és az elemek egymásra hatását. Így valósulhat meg eredményesebben az egymástól való tanulás azon gyakorlata, melyben a segítség-támogatás, a kölcsönösség elve a jó gyakorlatok megismerését, elterjesztését, implementációját teszi lehetővé.

Kiegészítés

A jó gyakorlatok „minősítésének” olyan értelemben van értékelés-jellegű szerepe, hogy hitelessé teszi a teljesítményt. (Ez hiányzik most a rendszerből.) Ez nem kizárja, hanem kiegészíti, feltételezi az eredményesség és hatékonyság – vagy ha úgy tetszik: alkalmasság és alkalmatlanság – kérdésre adható választ: a gyakorlat igazol. A minősítés célja nem az, hogy valamilyen szigorúan mért kritérium alapján a jó gyakorlatok elit csoportját hozza létre, hanem a siker elérésének jelzője. Vagyis nem merülhet fel kirekesztő, kiválasztó motívum az értékelésben, ami ugyanakkor eredményeken alapuló kritériumok alapján történjen (például szakértők segítségével, akik megfelelő felkészítéssel a szakmaiság biztosítékai lehetnek.) Egy igazán optimális jó gyakorlat-minősítésben az értékelés nem egy adott (külső) mérce (egy függetlenül létező valami) elérését jelenti, hanem a működést: a gyakorlatnak, az életre hívó problémának és e szükségleteinek való megfelelést. Vagyis a „körülményekhez képest”-et vizsgálja: a standardok jelentik az alapokat, de hangsúlyos az egyedi megfelelés. Ily módon a „jutalmazás ” kérdése az értékeléshez kapcsolódóan nem gerjeszthet feszültségeket. Tovább lépésre, fejlődésre vonatkozó lehetőségeket kell jelentenie, s nem pusztá értékelést.

7. Adaptációs nyomon követés

A (megfelelő módon minősített) jó gyakorlatok mindenki számára elérhető gyűjteménye komoly segítséget jelenthet egy-egy intézmény minősítése kapcsán abban, hogy az intézmény megújítása, korszerű pedagógiai rendszerének fejlesztése során ezekkel megismerkedjenek, és a fejlesztők, mentorok, szaktanácsadók segítségével a jó gyakorlatok nyomán kialakítsák a saját fejlesztési irányukat. A koncepció feltételezése, hogy minden egyes ilyen átvétel valóban új környezetben és kontextusban megvalósuló jó gyakorlat. (Lásd az ábrát az átvételről.) Éppen ezért nem egyszerűen adaptációról beszélhetünk, hanem egy új jó gyakorlat születéséről, és az ezzel járó hatásról, mely formálhatja a tanári attitűdöt, gazdagíthatja a módszertani eszköztárat, javíthatja az iskola belső és külső kapcsolatrendszerét.

Az egész napos iskolával kapcsolatban, illetve az egész napos iskolától függetlenül is kialakított nevelési-oktatási programok fejlesztésének, kipróbálásának nyomon követését és annak leírását

4. ábra Az adaptáció és támogatása során figyelembe vehető szempontok

elsődleges feladatnak tekintjük. Mindez segíthet abban, hogy a magyar köznevelési rendszerben megszülető fejlesztések és jó gyakorlat átvételek során az adaptálási tapasztalatainkat használhassa majd – az elkészülő kézikönyv nyomán – minden iskola és minden fejlesztő. Fontos tudatosítani, hogy csak addig érvényesek ezek a modellek, amíg hatékonyságuk meg nem kérdőjeleződik. A fejlesztést kiváltó probléma egyezése nem jelenti feltétlenül ugyanazon módszerek használatát is, az adaptálási változatokra készen kell állnia fejlesztőnek és átvevőnek egyaránt.

Feltételezhető, hogy főként az adaptációs gyakorlattal még nem rendelkező intézmények esetében jelenhet meg egy olyan valós igény, mely a minősítő szervezettől is várja az adaptációs folyamat támogatását. Ha az adott intézet/csoport/szakember – a javaslat szerint az OFI – körültekintő, valódi segítséget

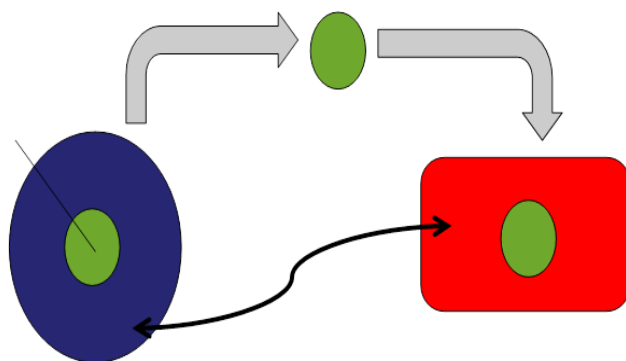

tud nyújtani ebben, akkor ezzel is elősegítheti az önálló fejlesztésekhez szükséges attitűd és gyakorlat, az önfejlesztés, az önálló intézményi tanulás kialakítását. Ezért is helytálló az a megállapítás, mely szerint a jó gyakorlatok gyűjtése elsősorban a pedagógusoknak szól. A gyűjtésből származó eredmény pedig optimális esetben a tanárt és a diákot is segíti, a tanítás egészét és részleteit, valamint a tanulás folyamatát támogatja.

Kiegészítés

A projekt feladatákként meghatározott közzététel lehetőségének biztosítása, ösztönzése önmagában nem elegendő, az eredményesség érdekében kapcsolódnia kell hozzá a dokumentálást megkönnyítő módszereknek, technológiai megoldásoknak és egyfajta adaptációs készségnek, tudásnak. Valódi jó gyakorlatként csak azok a programok képesek hatékonyan működni, amelyeknek adaptációs feltételei kidolgozottak. Az adaptációról (akkomodációról) való gondolkodás és gyakorlat különböző mértékben ugyan, de minden esetben feltétlenül szükséges, hiszen a hatékony működés érdekében átvételkor új körülményekhez kell alkalmazkodnia egy-egy

pedagógiai jó gyakorlatnak. A jó gyakorlatok leírásai a tartalomra koncentrálnak, az adaptációs segítség a kontextusra. Különösen igaz ez abban a kívánt és elvárt esetben, mely új résztvevők fejlesztésbe való bevonását és a fenntarthatóság feltételeinek igényét célozza.

5. ábra Az adaptáció folyamata: A jó gyakorlat "magja" az egyéni sajátosságok figyelembevételével kerül átadásra

Másrészt az is fontos szempont, hogy megfelelő motivációs rendszer hiányában a jó gyakorlatok elhalhatnak, megszűnhetnek, vagy ha tovább is működnek, a jó gyakorlat tulajdonosának nincsen saját, egyéni kapacitása az átadásra; mint ahogy az intézmények, pedagógusok – sem egyénileg, sem szervezetként –

sincsenek motiválva az átvételre. A jó gyakorlat megfelelő motivációs rendszer nélkül nem tudja betölteni szükséges pedagógiai szerepét az oktatási rendszerben. Ehhez kapcsolódóan a projektfeladat alapvetése, hogy megvalósítása során legyen képes a pedagógusokat a tudásteremtés kollektív folyamatába bekapcsolni.

8. A jó gyakorlatok online megjelenése

Elengedhetetlen/fontos, hogy a jó gyakorlatok a XXI. századi köznevelési rendszerben on-line felületen is elérhetőek legyenek, hiszen így szolgálhatják leginkább a mindennapi nevelés-oktatás támogatását. A nemzetközi példák elemzése alapján alakította ki a munkacsoport a stratégia online felületének koncepcióját, amely azt a célt szolgálja, hogy az Educatio által gyűjtött jó gyakorlatok, illetve az Iskolatáska felület, valamint lehetőség szerint az Oktatási Hivatal minősített jó gyakorlatokat bemutató felülete olyan struktúrában működjön, amely alkalmas a kiemelt célcsoportok – a pedagógusok, az intézményvezetők és a szakértők – elérésére. A stratégia arra is kísérletet tesz, hogy olyan javaslattal segítse az Educatio munkáját, amely lehetőséget teremt a felhasználók számának nyomon követésével a struktúra tesztelésére, illetve mindazon korábbi időszakban történt fejlesztés hozzáférhetővé tételére, amely a hétköznapi óraterv, kidolgozott témakörök révén segítheti az iskolák munkáját. Ténnyé mindezt a Web2-es elvárásoknak megfelelően olyan struktúrában, hogy a felhasználók egymással is megoszthassák véleményüket, anyagaikat, rangsorolhassák az általuk használt anyagokat, mások számára is jól használható ötleteiket feltölthessék a weboldalra, ezzel egy olyan nyitott közösséget alkotva, amely a saját ötleteit képes térítésmentesen elérhetővé tenni, illetve demokratikus, interaktív módon tud folyamatos önreflexió révén fejlődni és fejleszteni.

Egy lehetséges felület struktúrájának kialakítására a következő alapelvek alapján teszünk néhány javaslatot:

- Határozzuk meg a célcsoportokat, és egyértelműen válasszuk szét célcsoportonként a tartalmakat.
- Ez a szétválasztás az aldomain nevek különbségében is jelenjen meg.

- Választható anyagok szerinti navigációt használjunk.
- Definiáljunk elsődleges és másodlagos címkéket!
- Az elsődleges címkék az általunk meghatározott, az új tartalmi szabályozók alapján összeállított kulcsszavak legyenek. Ezeket a címkéket legördülő menüből lehessen kiválasztani.
- Elsődleges kulcsszavakat kötelező legyen a feltöltött anyagokhoz rendelni.
- A másodlagos címkék anyaghoz való rendelése a feltöltők számára legyen lehetőség, de ne legyen kötelező. Ezek szabadon választott kulcsszavak lehetnek. Amennyiben a feltöltő úgy gondolja, hogy a választható – elsődleges – kulcsszavakon kívül más, fontos, az adott anyagot jól jellemző, és várhatóan keresést kiváltó kulcsszót is fel kell tölteni, akkor erre ezen a felületen legyen lehetősége.

9. Összegzés

A jó gyakorlatok minősítése – a stratégiában részletesen ismertetettek alapján – egy kétszer háromszintű kategória-rendszerben történjen, amelyben a minősítés kezdeményezője a jó gyakorlat tulajdonos intézmény vagy személy, a minősítő az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet (OFI) és az Oktatási Hivatal (OH). A kétszer három szintű rendszer bevált és példaértékű kategóriája esetén minősítést jelent a szakértői minősítés, minden más esetben a kezdeményező által feltölthető anyagnak csak a megjelölt formai kritériumoknak kell megfelelni, miközben a feltöltést tartalmi útmutatás segíti. A többi kategóriában a közzétett anyagot ugyan nem minősítik, de „moderálják” a felület kezelői a visszaélések elkerülése végett.

Az Oktatási Hivatal (OH) a minősített jó gyakorlatokról tanúsítványt állít ki, a minősítés két évre szól. A szakértői névjegyzék tartalmazza a jó gyakorlatok minősítését végző szakértő kategóriát is. A szaktanácsadói feladatkörbe kerüljön be a jó gyakorlatok fejlesztésének, elterjesztésének támogatása is.

A pedagógus életpálya-modell keretében, a pedagógusok minősítésének és továbbképzésének is legyen része a jó gyakorlatok megismerése, alkalmazása és átadásában való részvétel, együttműködés. A pedagógusok értékelésében nemcsak

az oktatási-nevelési tevékenység kapcsán jelenjen meg a jó gyakorlat, amelyet kialakított, vagy amely kialakításában részt vett, hanem lehetőség nyíljon arra is, hogy a tanár az iskolai fejlődéshez való hozzájárulását, szakmai fejlődésének állomásait is a minősítés elemeinek tekinthesse.

A jó gyakorlatok fejlesztésének, működtetésének, adaptálásának és leírásának, menedzselésének mikéntjét (jó gyakorlatát) a tanárképzés kurzusaiban is jelenítsék meg.

Megfelelő (tantárgyfelosztásban megjeleníthető) óraszám álljon rendelkezésre a jó gyakorlatok megismerésére, átvételére, illetve átadására a köznevelés rendszerében pedagógusok és intézmények számára. Ez biztosíthatja a jó gyakorlatok valós, hatékony használatát a köznevelési rendszerben.

A jó gyakorlatoknak a pedagógusok minősítésében kialakított szerepe egyszerre legyen fejlesztő-támogató-motiváló és értékelő-minősítő-elszámoltató. A kidolgozás gondos körültekintést igényel.

A minősített jó gyakorlatok időnkénti felülvizsgálatára a jó gyakorlatok jellegéből adódóan van szükség, hiszen – mivel nem statikus modellek – a bizonyos időnkénti átgondolás, önellenőrzés, -értékelés a fenntarthatóságukhoz tartozik. Amennyiben a fejlesztő (át)alakítja jó gyakorlatát, a minősítési eljárásban a folyamatot újra meg kell vizsgálni. A változtatás mikéntjétől függően lehet dönteni arról, hogy csak az új elem, illetve annak folyamatba illeszkedése legyen a vizsgálandó tárgy, vagy az egész modellt vessék alá egy új eljárásnak.

A stratégiai dokumentum a munkafolyamat során önreflektív módon változik. A mostani állapota csak kiindulási állapotnak tekinthető. A javaslatban foglaltak csak az Educatival, illetve az Oktatási Hivatallal való szoros együttműködésben valósulhatnak meg. Az együttműködés jelen állása szerint a szakmai célkitűzésekre fogadó készség mutatkozik. Az 54 kipróbáló iskolával való együttműködés segíthet az adaptációs folyamat átgondolásában, az adaptáció sajátosságainak leírásában. Reményeink szerint mindezen munka olyan haszonnal jár, amely a XXI. századi iskolarendszer folyamatos fejlesztését szolgálja.

Lezárásul

A nemzetközi és hazai tartalmi szabályozás egyaránt fontos célként fogalmazza meg az egész életen át tartó tanulás elvét. Mostanra bizonyítottnak látszik, hogy a pedagógiai munkához szükséges tudás folyamatos megújításának szükségességéről nem kell győzködni a tanárokat, ez az igény azonban többnyire a módszertan és szaktárgyi ismeretek frissítése kapcsán jelentkezik, s kevésbé látszik lefedni például tervezési, szervezetfejlesztési, menedzselési ismereteket. A jó gyakorlatok átvétele a továbbiakban az ezt (is) szolgáló tanári attitűdnek lehet fontos eleme, de csak a megfelelő támogatás biztosítása esetén. Az iskolákban létező fejlesztési potenciál kihasználáshoz (humán) erőforrásokat kell biztosítani. A finanszírozási kérdések tisztázása tehát elengedhetetlen, a támogató rendszer működésének ilyen jellegű gondjai alapjaiban gátolják a kitűzött célok megvalósulását, a jó gyakorlatokhoz kapcsolódó tudás és gyakorlat megosztását.

A jó gyakorlatok kapcsán érdemes arra (is) keresni a választ, hogy ezek a modellek hogyan befolyásolják az innovációs hajlandóságot, az önreflexív és minőségelvű szemlélet kialakulását, az intézményi működés eredményességét – egyáltalán: milyen összefüggésben vannak az intézményi működést jellemző és a versenyképességet növelő tartalmakkal –, milyen kölcsönhatásba kerül megvalósulásukkal a differenciálódás és integrálódás az intézményekben.

A jó gyakorlatok létrehozása és működtetése önmagában nem lehet elégséges cél. Csupán eszköznek tekintendők, melyek fejlesztésének, közzétételének megfelelően kiépített támogató rendszerével a pedagógusok felvértezhetők olyan készségekkel, ismeretekkel és attitűdökkel, hogy képesek legyenek az első impressziótól a tervezésig és rendszerezésig eljutni. Hatékonyan tudjanak pedagógiai értelemben véve cselekedni, együttműködés útján új modelleket létrehozni, működtetni, menedzselni és elterjeszteni. A tanár – és nem előadó, robot, csatorna stb. – tekintettel van a tanulókra, így a tanítás sem egy statikus dolog, hanem nagyfokú rugalmasságot kíván. Az eredményesség szempontjából lényeges kérdés, hogy – akár saját nézetrendszerét tekintve – ki mennyire dinamikus? Az innovációra képes tanár dinamikusabban reagál, fejleszt és gondol tovább bármit. A rutinszerűsége, a reprodukív jellegén kerekedhet felül a kreativitás, a függetlenség és az élményt adó produktivitás. Ilyen szellemiséggel az iskolák pedig megvalósíthatják a bennük rejlő lehetőségeket és eredményesen illeszkedhetnek szűkebb és tágabb környezetükhöz. E hatások elérése esetén látszanak teljesülni a projektfeladat értékközpontú céljai; kérdés, hogy mennyiben reálisak jelen

helyzetben ezek a célok, illetve hogyan valósulhat meg eredményességük értékelése.

Mellékletek

1. Melléklet: A helyszíni szemle során használt szempontrendszer kérdéssora

Tartalmi leírás

- Milyen problémafelvetés(ek) kapcsán kezdték el fejleszteni?
- Milyen minőségi változást hozott az intézmény életében?
- Milyen életkorra, évfolyamokra, intézménytípusra tervezték?
- Megtörtént-e az intézményi kiterjesztése?
- Mi volt a szervezeti szintű kezdeményezés célja?
- Érint-e speciális területeket az oktatás-nevelés kapcsán?
(szociokulturális különbségek, SNI, HH)
- Hogyan befolyásolja az intézmény szakmai fejlesztő munkáját a jó gyakorlat?

Innováció

- Milyen hatással van a jó gyakorlat a pedagógusok attitűdjére és feladataira?
- Milyen vezetői szemlélet és feladat szükséges a működéshez?
- Hogyan hat a jó gyakorlat az iskola környezetére, az iskola és a szülők kapcsolatára?
- Mutassa be az intézményi dokumentációban való megjelenés formáit!
- Mutassa be és indokolja, mely területek fejlesztését szolgálja a jó gyakorlat
(kulcskompetenciák, Nat által preferált fejlesztési területek – nevelési célok, szervezetfejlesztés)!

A működés és annak feltételei

- Mutassa be, hogy az adott probléma kezelésére milyen megoldásokat kínál a jó gyakorlat, és támassza alá érvekkel, hogy mennyiben segít a jó gyakorlat az adott probléma kezelésében!

Mi jelentette a legnagyobb kihívást a kezdeményezés megvalósítása során?

Volt, vagy van-e bármi nehézség a működtetés kapcsán? Hogyan lehet rá megoldást találni?

Hogyan szolgálja a jó gyakorlat a szervezetfejlesztést?

Hogyan szolgálja a jó gyakorlat az egész életen át tartó tanulás képességének kialakulását, fejlesztését?

Mi jellemzi a jó gyakorlat eszközigényét?

Milyen minimum, illetve optimális humán erőforrás, tárgyi eszköz és forrás igénye van a jó gyakorlatnak?

Milyen szakmai, pedagógiai, módszertani tudást igényel a jó gyakorlat?

Eredményesség

Mutassa be a jó gyakorlat eredményeit az alábbi szempontok figyelembevételével:

- a kitűzött általános és részcélok alapján elért eredmények,
- előzetesen nem tervezett hatások eredményei,
- a jó gyakorlat működésének hatása a diákra, pedagógusra, az iskola belső életére, külső kapcsolataira!

Értékelés, fenntartás

Mutassa be az alkalmazott önértékelési eljárásokat és azok eszközeit!

Mutassa be röviden a jó gyakorlat (intézményi) fenntartására, illetve az esetleges kiterjesztésére vonatkozó terveket, fejlesztéseket!

Adaptáció

Adaptálták-e már?

Milyen főbb változásokat hozott az Önök intézménye számára az adaptáció folyamata?

Mutassa be röviden azon okokat, motivációkat, melyek az intézményeket együttműködésre készítették!

Milyen főbb változásokat hozott az intézmények közötti együttműködés az Önök intézménye számára?

Milyen hatással van az adaptáció a pedagógusok feladataira és attitűdjére, dokumentációjára?

Milyen vezetői szemlélet és feladat szükséges az adaptáció átadói szerepének kihívásaihoz?

A kihívások és a nehézségek miként befolyásolják az adaptációt?

Milyen többlet erőforrás-igény lép fel az adaptáció kapcsán?

Hogyan lehet ellenőrizni és értékelni a működés eredményességét az adaptációs eljárást követően?

Mit tanácsolna az átvevőnek? Ha csak bizonyos feltételek teljesülése esetén vehető át, kérjük, mutassa be röviden ezeket!

Kérjük, mutassa be a jó gyakorlatot adaptálók számára előkészített és átadásra szánt szakmai anyagokat!

Milyen segítséget nyújtottak az átvevő intézmények számára?

Megvalósul-e valamilyen módon az átadott jó gyakorlat működésének nyomon követése?

2. Melléklet: A minősítésről

A jó gyakorlatok minősítéséhez ellenőrző lista tartozik, ez adja a minősítés-értékelés alapját. Az ellenőrző lista nyolc kérdéscsoportja vizsgálja a jó gyakorlat felépítésének, tervezésének, működésének és átadhatóságának részleteit. A kérdéscsoportokhoz tartozó alkérdések kialakítása során kettős célt vettünk figyelembe: egyrészt a jó gyakorlat alapos feltérképezését és az ebből következő, alapvetően formatív értékelés megvalósíthatóságát, amely a valódi, hiteles, szakértői minősítést szolgálná; másrészt a jó gyakorlat kialakításának és működésének minél alaposabb megismerhetőségét, amely az érdeklődő, adaptálni szándékozó felhasználókat segítené.

Az ellenőrző listához értékelő táblázat tartozik, melyet az értékelők töltenek ki. Az alkérdések értékelése megadott szempontok alapján, illetve pontozással (adható: 0; 1; 2 pont) történhet. A szempontok a jó, az elégséges és a rossz teljesítmény ismérvei, esetleg példák lehetnek. Javasolt, hogy a „jó”-n belül a kiemelkedő (újszerű, meggyőző, kreatív stb.) teljesítmény pluszponttal (1 vagy 2 pluszpont adható) legyen értékelhető. A jó gyakorlat tulajdonosok a számukra releváns alkérdéseket válaszolják meg, így a példaértékű jó gyakorlat címre pályázók az összes alkérdésben érintettek, míg a bevált jó gyakorlat szintűeknek, illetve az adaptációs gyakorlattal nem rendelkezőknek az alapkérdéseken túl csak a sárga, illetve a sárga és piros színnel jelölt elemek esetében kell választ adni.

A szempontok értékelésének egységességét az értékelők felkészítő képzésének kidolgozottsága adhatja.

A kategória megfelelési eredményéhez a releváns kérdésekhez rendelt maximális összpontszám 75%-ának elérését tartjuk kívánalomnak, de hangsúlyozzuk, hogy a valós értékeket felmérő és releváns igényeket kiszolgáló konkrét ponthatárok csak a „tesztelési” próbák után állapítsák meg. Az ellenőrző listát, valamint értékelő táblázatot további két anyag teheti teljesebbé a fent említett célok elérése érdekében:

- a) kiegészítő anyagok, melyek az értékelők tájékozódását szolgálják (dokumentumok, pl.: Pedagógiai program, tantestületi értekezlet jegyzőkönyve, feljegyzések; adatok; helyszíni szemle stb.) b) demonstráló anyagok, melyek a felhasználók tájékozódást szolgálják (a jó gyakorlat bármilyen jellegű minősítése, média-megjelenése, szakmai eredménye stb.)

KÉRDÉSCSOPORT	RELEVÁNS KÉRDÉSEK SORSZÁMA			
	egyéni	intézményi	bevált	példaértékű
ADATOK	1.1–1.3			
TARTALMI LEÍRÁS	2.1–2.16.4			
INNOVÁCIÓ	3.1–3.7.1.			
TAPASZTALATOK	4.1–4.7	4.1–4.11	4.1–4.13	4.1–4.16
MŰKÖDÉS FELTÉTELEI	5.1–5.9	5.1–5.9	5.1–5.10.3	5.1–5.11.3
EREDMÉNYESSÉG	6.1–6.3	6.1–6.6	6.1–6.9	6.1–6.11.1
PEDAGÓGIAI ÉRTÉKEK	7.1–7.8	7.1–7.12	7.1–7.13.4	7.1–7.14.5
ADAPTÁCIÓ	8.1–8.2	8.1–8.3.8	8.1–8.15	8.1–8.19

ALKÉRDÉSEK

ADATOK

A jó gyakorlat tulajdonos neve

A jó gyakorlat neve

További adatok

TARTALMI LEÍRÁS

Kérjük, maximum 1500 karakterben mutassa be átfogóan a jó gyakorlatot!

Az ÁLTALÁNOS leírás adjon választ a következő kérdésekre:

2.1. Hány főt érint a jó gyakorlat?

2.2. Milyen életkorra tervezték?

2.3. Milyen problémafelvetés(ek) kapcsán kezdték el fejleszteni?

2.4. Milyen általános és részcélokkal hozták létre?

2.5. Milyen pedagógiai céllal hozták létre?

2.6. Milyen tartalommal hozták létre?

2.7. Milyen minőségi változást hozott az intézmény életében?

2.8. Mely területen érezték a hatását?

2.9. Milyen életkorra, évfolyamokra, intézménytípusra tervezték?

2.10. Érint-e speciális területeket az oktatás-nevelés kapcsán?

(szociokulturális különbségek, SNI, HH)

2.11. Hány főt érint a jó gyakorlat? (diák, tanár, szülő)

2.12. Megtörtént-e a jó gyakorlatok intézményi kiterjesztése?

HA IGEN → bevált, példaértékű

2.13. Kik gondozzák?

2.14. Mire a legbüszkébbek?

Az általános/átfogó leírás mellett – amennyiben relevánsnak érzi – térjen ki az alábbi szempontok

részletesebb ismertetésére! (Ezek a kérdések az eddigiek kiegészítésére szolgálnak.)

2.12.1. Mi motiválta, ösztönözte a jó gyakorlat szervezeti szintű fejlesztését?

2.12.2. Milyen főbb lépések hatására lett a szervezeti kultúra része a jó gyakorlat?

2.12.3. Mi volt a szervezeti szintű kezdeményezés célja?

2.12.4. Milyen változásokat hozott az intézményi szervezetük számára?

2.12.5. Hogyan befolyásolja az intézmény szakmai fejlesztő munkáját a jó gyakorlat?

2.15. Megtörtént-e már a jó gyakorlat adaptálása?

2.15.1. Mi motiválta, ösztönözte a jó gyakorlat adaptációjának elősegítését?

2.15.2. Mutassa be röviden az átvevő pedagógusok, intézmények alkalmazási területeit!

2.15.3. Milyen főbb változásokat hozott az Önök intézménye számára az adaptáció folyamata?

2.15.4. Hogyan jelenik meg az Önök intézményi gyakorlatában, működésében, az adaptáció folyamatában az együttműködési alapelv?

2.15.5. Túlmutat-e a tanári vagy intézményi alapfeladatok ellátásán?

2.16. Megtörtént-e a hálózati kiterjesztése?

2.16.1. Mi a jó gyakorlat intézményi és hálózati szintű működésének lényege? Válaszában térjen ki arra is, hogyan jelenik meg a tervezés, a gyakorlat, az intézményi és hálózati együttműködés során a demokratikus, holisztikus, horizontális, kommunikatív, kooperatív, kreatív és innovatív elv?

2.16.2. Mutassa be röviden az átvevő pedagógusok, intézmények alkalmazási területeit!

2.16.3. Mutassa be röviden azon okokat, motivációkat, melyek az intézményeket együttműködésre készítették!

2.16.4. Milyen főbb változásokat hozott az intézmények közötti együttműködés az Önök intézménye számára?

3. INNOVÁCIÓ

3.1. Véleménye szerint a kezdeményezés miért számít jó gyakorlatnak?

Törekedjen az objektív, külső szemlélő számára is elfogadható

indoklásra!

3.2. A jó gyakorlat mely elemei tekinthetők innovatív elemeknek?

3.3. Hogyan igazolható az újszerűség?

3.4. Túlmutat-e a jó gyakorlat a pedagógus, valamint az intézmény alapfeladatain? Ha igen, miben?

3.5. Kérjük, amennyiben a jó gyakorlat kiemelten alkalmas arra, hogy szolgálja az áttérést a kreatív, innovatív szemléletű működés, a tanulóközpontú oktatás-nevelés tevékenységeire, térjen ki e jellegzetességek bemutatására!

3.5.1. Milyen hatással van a jó gyakorlat a pedagógusok attitűdjére és feladataira?

3.5.2. Milyen vezetői szemlélet és feladat szükséges a működéshez?

3.5.3. Milyen hatással van a jó gyakorlat az iskola környezetére, az iskola és a szülők kapcsolatára?

3.6. Kérjük, amennyiben a jó gyakorlat kiemelten alkalmas arra, hogy adaptációs törekvések tárgya legyen, mutassa be röviden az adaptáció egyénre, intézményre vonatkozó újszerű tapasztalatait!

3.6.1. Milyen hatással van az adaptáció a pedagógusok feladataira és attitűdjére?

3.6.2. Milyen vezetői szemlélet és feladat szükséges az adaptáció átadói szerepének kihívásaihoz?

3.6.3. Mutassa be az intézményi dokumentációban való megjelenés formáit, térjen ki az átvevő intézményre vonatkozóakra is!

3.7. Kérjük, amennyiben a jó gyakorlat kiemelten alkalmas arra, hogy megvalósuljon általa a hálózati együttműködés, ennek eszközrendszerét konkrétan, részletesen mutassa be!

3.7.1. Hogyan igazolható a hálózati működés szempontjainak dokumentált megjelenítése, szakszerűsége?

MŰKÖDÉS, TAPASZTALATOK

4.1. Mutassa be és indokolja, mely területek fejlesztését szolgálja a jó gyakorlat (kulcskompetenciák, Nat által preferált fejlesztési területek – nevelési célok, szervezetfejlesztés)!

4.2. Támassa alá érvekkel, hogy a jó gyakorlat egyes tevékenységei, választott módszerei mennyiben eredményeznek fejlődést a megjelölt kompetenciaterület(ek)en, mennyiben kapcsolódnak a megjelölt fejlesztési területekhez – nevelési célokhoz, illetve hogyan járulnak hozzá a szervezetfejlesztéshez!

4.2.1. Hogyan valósul meg a tantervi illeszkedés?

4.3. Mutassa be, hogy az adott probléma kezelésére milyen megoldásokat kínál a jó gyakorlat, és támassza alá érvekkel, hogy mennyiben segít a jó gyakorlat az adott probléma kezelésében!

4.4. Mindenképpen emelje ki, ha a jó gyakorlat az alábbi területek valamelyikéhez kapcsolódik: felzárkóztatás, környezeti nevelés, fogyasztóvédelmi ismeretek oktatása, pénzügyi ismeretek oktatása.

4.5. Mi jelentette a legnagyobb kihívást a kezdeményezés megvalósítása során?

4.6. Volt, vagy van-e bármi nehézség a működtetés kapcsán?

4.7. Hogyan lehet rá megoldást találni?

Amennyiben releváns, válaszoljon az alábbi kérdésekre is!

4.8. Hogyan szolgálja a jó gyakorlat a szervezetfejlesztést?

4.9. Hogyan szolgálja a jó gyakorlat az egész életen át tartó tanulás képességének kialakulását, fejlesztését?

4.10. Hogyan értelmezhető az innováció, inklúzió, integráció a működés tekintetében?

4.11. Hogyan szolgálja a jó gyakorlat a szervezetek közötti együttműködést?

4.12. A kihívások és a nehézségek kifejtése kapcsán térjen ki az adaptációval kapcsolatos elemekre is!

A 4.13., 4.9. és a 4.10. alpont kérdései kapcsán ugyancsak vegye figyelembe válaszadáskor az adaptációra vonatkozó lehetőségeket!

4.14. Hogyan szolgálja a jó gyakorlat a hálózatosodást?

4.15. A kihívások és nehézségek kifejtése kapcsán térjen ki a hálózati együttműködéssel kapcsolatos elemekre is!

4.16. Ha relevánsnak érzi, a 4.9. és a 4.10. kérdéseikhez kapcsolódó válaszokban is utaljon a hálózatosodás hozadékaira!

5. A MŰKÖDÉS FELTÉTELEI

5.1. Mi jellemzi a jó gyakorlat eszközigényét?

5.2. Milyen minimum, illetve optimális humán erőforrás-igénye van a jó gyakorlatnak?

5.2.1. Milyen szakmai, pedagógiai, módszertani tudást igényel a jó gyakorlat?

- 5.3. Milyen minimum, illetve optimális eszközigenye van a jó gyakorlatnak?
- 5.4. Milyen kezdeti és folyamatos költségekkel járt a kezdeményezés bevezetése és működtetése?
- 5.5. Milyen további fejlesztésekre volt/van szükség? (személyi, pl. továbbképzés, eszköz)
- 5.6. Milyen fontosabb munkaszervezési módok kapcsolódnak hozzá?
- 5.7. Amennyiben lehetségesnek tartja, jelöljön meg költséghatékonysági lehetőségeket a jó gyakorlat fenntarthatósága kapcsán!
- 5.8. Milyen módszertani tudás szükséges hozzá?
- 5.9. Milyen egyéb, eddig nem említett feltételek biztosítását igényli a program?
- 5.10. Eddigi válaszait egészítse ki az adaptáció folyamatához kapcsolódó elemekkel!
Mindenképpen térjen ki az adaptációs együttműködés során szükséges kapcsolattartás és információcsere
- 5.10.1. humán erőforrás,
- 5.10.2. tárgyi eszköz igényére
- 5.10.3. és a bekerülési költség igényeire!
- 5.11. Eddigi válaszait egészítse ki további, a hálózati együttműködéshez kapcsolódó elemekkel!
Mindenképpen térjen ki a hálózati együttműködés kialakítása és fenntartása kapcsán a
- 5.11.1. humán erőforrás,
- 5.11.2. a tárgyi feltételek
- 5.11.3. és a bekerülési költség igényeire!

6. EREDMÉNYESSÉG

- 6.1. Mutassa be a jó gyakorlat eredményeit az alábbi szempontok figyelembevételével!
- 6.1.1. A kitűzött általános és részcélok alapján elért eredmények és mutatóik (ahol lehetséges, számszerű eredményeket adjon meg!)
- 6.1.2. Előzetesen nem tervezett hatások eredményei
- 6.2. A jó gyakorlat működésének hatása
- 6.2.1. az intézmény működésére,
- 6.2.2. az intézményvezetésre,
- 6.2.3. a pedagógusokra,
- 6.2.4. a diákokra,
- 6.2.5. a szülőkre,
- 6.2.6. az iskola szakmai kapcsolataira,
- 6.2.7. az iskola és tágabb környezete kapcsolataira.

6.3. Milyen tanulságok vonhatók le a kezdeményezés kapcsán? Válaszát úgy fogalmazza meg, hogy a külső szemlélő is igazoltnak lássa eredményeit!

Amennyiben relevánsnak érzi, válaszolja meg az alábbi kérdéseket is!

6.4. Milyen eredményeket hozott az intézményi működés az intézményi szervezet számára?

Válaszában mindenképpen térjen ki a

6.4.1. vezetőséggel,

6.4.2. a pedagógusokkal,

6.4.3. valamint a módszertani kultúrával kapcsolatos eredményekre!

6.5. Melyek a szervezetfejlesztés eredményei? Részletezze röviden az eredmények intézményi szintű megjelenését!

6.6. Mutassa be röviden az iskola szűkebb és tágabb környezetére gyakorolt hatás eredményeinek mutatóit!

6.7. Ismertesse az adaptációs törekvésekkel kapcsolatos célokat is!

6.8. Milyen eredményeket hozott az adaptáció az intézmény számára az alábbi területeken:

6.8.1. vezetőség,

6.8.2. pedagógusok,

6.8.3. módszertani kultúra,

6.8.4. kooperációs hajlandóság,

6.8.5. innovatív-kreatív kezdeményezőkézség,

6.8.6. iskolai környezet stb.

6.9. Bizonyítsa röviden, hogy a jó gyakorlat eredményesen adaptálható!

6.10. Ismertesse a hálózati együttműködés kialakítása kapcsán megfogalmazott célokat is!

6.11. Részletezze röviden az eredmények hálózati szintű megjelenését!

6.11.1. Az eredmények ismertetése során térjen ki azok kapcsolatára az alapelvekkel (demokratikus, holisztikus, horizontális, kommunikatív, kooperatív, kreatív és innovatív)!

7. ÖNÉRTÉKELÉS, MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS

7.1. Mutassa be az alkalmazott önértékelési eljárásokat, és azok eszközeit!

7.2. Indokolja az önértékelési eljárások módjának és ütemezési helyének kiválasztását!

7.3. Mutassa be az önértékelés eredményeinek figyelembevételét a további működés során!

- 7.4. Milyen hatások, eredmények várhatók az alkalmazásától?
- 7.5. Vannak-e további tervei/k a működés és/vagy fejlesztés kapcsán?
- 7.6. Erősségek: minden olyan tényező bemutatása, amelyek hozzájárultak a sikeres megvalósításhoz.
- 7.7. Kritikus pontok: minden olyan tényező bemutatása, amelyek negatív hatást gyakorolhatnak a folyamatra.
- 7.8. Milyen minőségi többlet várható az eredményesség szempontjából?
- 7.9. Miben mutat túl az alapfeladatokon, melyek az igazolható eredmények az ellenőrzés eszközei intézményi szinten?
- 7.10. Hogyan lehet ellenőrizni és értékelni a működés eredményességét intézményi szinten?
Esetleg a leírásban utalhat rá: milyen tanulásra volt szükség a működés kapcsán?
- 7.11. Vannak-e az intézményi szintű képzéseknek dokumentumai?
- 7.12. Mutassa be röviden a jó gyakorlat (intézményi) fenntartására, illetve az esetleges kiterjesztésére vonatkozó terveket, fejlesztéseket!

Amennyiben releváns, válaszoljon az alábbi kérdésekre is!

- 7.13. Hogyan alakult ki, milyen fázisai voltak a jó gyakorlat kiterjesztésének?
- 7.13.1. Hogyan lehet ellenőrizni és értékelni a működés eredményességét az adaptációs eljárást követően?
- 7.13.2. Milyen jellegű intézményi tanulásra volt szükség az adaptáció minőségellenőrzéséhez kapcsolódóan?
- 7.13.3. Vannak-e a belső-külső intézményi szintű képzéseknek dokumentumai?
- 7.13.4. Mutassa be röviden a jó gyakorlat további adaptációjára, illetve esetleges hálózati kiterjesztésére vonatkozó terveket!
- 7.14. Hogyan jelenik meg az alapfeladatokon túlmutató jelleg hálózati szinten (oda-vissza hatás)?
- 7.14.1. Hogyan valósul meg ennek az ellenőrzési rendszere hálózati szinten?
- 7.14.2. Milyen módon/formában ellenőrizhető és értékelhető a működés eredményessége hálózati szinten?
- 7.14.3. Milyen jellegű/mértékű tanulásra volt szükség a hálózati együttműködés minőségellenőrzése kapcsán?
- 7.14.4. Vannak-e a hálózati szintű képzéseknek dokumentumai?

7.14.5. Mutassa be röviden a jó gyakorlat hálózati együttműködéséhez kapcsolódó fenntarthatóságra vonatkozó terveket!

8. ADAPTÁCIÓ

8.1. Mit tanácsolna az átvevőnek? Ha csak bizonyos feltételek teljesülése esetén vehető át, kérjük, írja le röviden ezeket!

8.2. Mutassa be az átvevő pedagógus, intézmény számára a jó gyakorlat sikeres adaptációjának folyamatát!

8.3. Milyen intézményi körülmények, úgymint:

8.3.1. a tanulócsoporthoz tartozó összetevői,

8.3.2. az együttműködő partnerek jellemzői,

8.3.3. a szervezeti működés sajátosságai,

8.3.4. intézményvezetői szerep és feladat,

8.3.5. pedagógusi szerep és feladat,

8.3.6. módszertani ismeret,

8.3.7. tárgyi feltételek,

8.3.8. anyagi feltételek biztosítása esetén működőképes az ajánlott forma?

Amennyiben releváns, válaszoljon az alábbi kérdésekre is!

8.4. Milyen intézményi dokumentumokkal tudná igazolni a közös (intézményi szintű) tervezés és együttműködés bizonyítékait?

8.5. Kérjük, mutassa be a jó gyakorlatot adaptálók számára előkészített és átadásra szánt szakmai anyagokat!

8.6. Részletezze, milyen segítséget nyújtana az adaptálni szándékozónak!

8.7. Mutassa be, milyen feltételezett feladatokkal és költségekkel járna az adaptálás előkészítésének folyamata! (hospitálás, továbbképzés, intézménylátogatás stb.)

8.8. Milyen információátadási, kapcsolattartási lehetőséget tud felkínálni az adaptálni szándékozónak?

Amennyiben relevánsnak érzi, térjen ki az alábbi kérdésekre is!

8.9. Milyen körülmények biztosítása (a tanulócsoporthoz tartozó összetevői, az együttműködő partnerek jellemzői, a

szervezeti működés sajátosságai stb.) esetén működőképes az ajánlott forma?

8.10. Milyen intézményi dokumentumokkal tudná igazolni a közös (intézményi szintű) tervezés és együttműködés bizonyítékait?

8.11. Részletezze röviden, milyen előnyökkel járt az Önök intézménye számára az adaptáció!

8.12. Milyen segítséget nyújtottak az átvevő intézmények számára?

8.13. Milyen együttműködési formákat tartanak elképzelhetőnek?

8.14. Milyen elvárásokat fogalmaznának meg az átvenni szándékozó intézményekkel kapcsolatban?

8.15. Milyen iskolai dokumentációval tudná igazolni az adaptációs tervezéshez kapcsolódó intézmények közötti együttműködés bizonyítékait?

8.16. Milyen következményei vannak a hálózati működésnek az Önök intézményében?

Részletezze röviden, milyen előnyökkel jár ez az Önök intézménye, illetve a környezetük számára!

8.17. Milyen tanulságokkal (pozitív-negatív) jár a hálózati működés?

8.18. Milyen segítséget nyújtanának a hálózati együttműködésbe bekapcsolódni szándékozó intézményeknek?

8.19. Milyen elvárásokat fogalmaznának meg ezen intézményekkel kapcsolatban? Milyen dokumentumokkal tudná igazolni a hálózati együttműködés bizonyítékait?

3. Melléklet: Online kérdőív a jó gyakorlatokra vonatkozóan

Kérjük, az alábbi kérdésekre adott válaszaival mutassa be jó gyakorlatát!

I. ADATOK

1. A jó gyakorlat tulajdonos neve:

2. A jó gyakorlat címe:

3. Adaptált vagy saját, önálló fejlesztésű jó gyakorlat?

- adaptált
- részben adaptált, adaptációt követően továbbfejlesztett jó gyakorlat
- saját, önálló fejlesztésű jó gyakorlat

4. Ha adaptált, honnan vették át?

5. Ha részben adaptált, honnan vették át?

6. Kérjük, adja meg a kapcsolattartó nevét, e-mail címét, telefonos elérhetőségét!
7. Publikálás helye (ha van):
8. Referenciainstanzban érintett jó gyakorlatról van szó? (igen/nem)
9. Elérhető-e a jó gyakorlat online felületen? (pl. Szolgáltatói kosár vagy Iskolatáska) (igen/nem)
10. Ha igen, kérjük, adja meg a jó gyakorlat linkjét:

II. TARTALMI LEÍRÁS

11. Mikor került kifejlesztésre az iskola jó gyakorlata?
 - 1–3 éve
 - 4–6 éve
 - régebben:
12. Jelenleg is működik a jó gyakorlat? (igen/nem)
13. A saját intézményen belüli alkalmazás kezdete óta sor került-e a jó gyakorlat átalakítására, tartalmi megújítására? (igen/nem)
14. Ha igen; az átalakítás oka:
 - további szakmai fejlesztés,
 - a finanszírozás változása,
 - az intézményfenntartó változása,
 - megváltozott humánerőforrás (pl. már nincs az intézményben megfelelő szakember),
 - megváltozott tanulói összetétel,
 - egyéb:
15. Milyen problémafelvetés(ek) kapcsán kezdték el fejleszteni a jó gyakorlatot?
16. Milyen eredményeket szerettek volna elérni a jó gyakorlat fejlesztésével?
 - a tanulók tanulási hatékonyságának növelése
 - magatartásproblémák csökkenése
 - tehetség gondozás
 - hátránykompenzáció
 - vezetői hatékonyság növelése
 - iskola-szülő kapcsolat erősítése
 - szakmai kapcsolatok erősítése
 - tanárok közötti együttműködés erősítése
 - pedagógiai módszertani kultúra fejlesztése
 - pedagógiai mérés, értékelés fejlesztése

- egyéb:

17. Kiket érint közvetlenül a jó gyakorlat?

- pedagógus
- diák
- intézményvezető
- szülő
- egyéb:

18. Milyen életkorra, évfolyamokra tervezték, amennyiben diákokat érint közvetlenül?

- 6–8 éves kor: 1–2. osztály
- 8–10 évesek: 3–4. osztály
- 10–14 évesek: 5–8. évfolyam
- 14–16 évesek: 9–10. évfolyam
- 16–18 évesek: 11–12. évfolyam

19. Milyen intézménytípusra tervezték a jó gyakorlatot 9-12 évfolyam esetén?

- gimnázium
- szakközépiskola
- szakiskola
- egyéb:

2 A jó gyakorlat inkább:

- tanórai – magyar nyelv és irodalom
- tanórai – idegen nyelv
- tanórai – matematika
- tanórai – történelem
- tanórai – biológia
- tanórai – kémia
- tanórai – földrajz
- tanórai – fizika
- tanórai – ének-zene
- tanórai – dráma és tánc
- tanórai – mozgóképkultúra és médiaismeret
- tanórai – technika, életvitel és gyakorlat
- tanórai – testnevelés és sport
- tanórai – vizuális kultúra

- tanórán kívüli – intézményen belüli
- tanórán kívüli – intézményen kívüli
- tanórán kívüli – napközi
- tanórán kívüli – iskolaotthon
- tanórán kívüli – szakkör
- tanórán kívüli - erdei iskola
- tanórán kívüli – osztálykirándulás
- tanórán kívüli – tehetség gondozás
- tanórán kívüli – felzárkóztatás
- egyéb:

21. A felsorolt fejlesztési területek, nevelési célok közül melyikre vonatkozik a jó gyakorlat?

- erkölcsi nevelés
- nemzeti öntudat, hazafias nevelés
- állampolgárságra, demokráciára nevelés
- önismeret és társas kultúra fejlesztése
- családi életre nevelés
- testi és lelki egészségre nevelés
- felelősségvállalás másokért, önkéntesség
- fenntarthatóság, környezettudatosság
- pályorientáció
- gazdasági és pénzügyi nevelés
- médiatudatosságra nevelés
- tanulás tanítása
- egyéb:

22. Milyen jellegű, a jó gyakorlat működtetését befolyásoló nehézségek jelentkeztek az eddigi működés során?

- anyagi
- eszközigényt érintő
- módszertani hiányosságok
- kommunikációs problémák
- feladatmegosztási nehézségek
- adminisztrációs feladatokat,
- illetve személyi feltételeket érintő nehézségek

- egyéb:
23. Milyen jellegű támogatásban látná a jó gyakorlat széleskörű elterjesztésének lehetőségét?
- közzététel szakmai felületen
 - anyagi támogatás
 - átadás-átvétel szakmai segítése
 - kommunikációs csatornák működtetése
 - a jó gyakorlat hivatalos minősítése
24. Mi a legmaradandóbb hatása a jó gyakorlatnak Ön szerint?
25. Adaptálták-e már más intézmények, iskolán belül más pedagógusok? (igen/nem)
26. Ha igen, kik/mely intézmények?
27. Az adaptációt mi segítette?
- továbbképzés
 - intézménylátogatás
 - anyagi források
 - egyéb:
28. Figyelemmel kísérik-e az adaptáció folyamatát? (igen/nem)
29. Ha igen, milyen módon valósul(t) meg a jó gyakorlat adaptációjának követése?
30. Ha nem, miért nem?
31. Megváltoztatták-e a jó gyakorlat valamelyik elemét? (igen/nem)
32. Ha igen, melyiket?
33. Megvalósult-e valamilyen módon az új intézmény által adaptált jó gyakorlat nyomon követése? (igen/nem)

4. melléklet: Jó gyakorlat-kérdőív a műhelyekre

- a) Kérjük, határozza meg egy mondatban, mit ért Ön általában jó gyakorlaton!

Jó gyakorlat:

- b) Mit gondol, a nemzetközi irodalomban használt kifejezések közül melyik fedi le inkább a pedagógiában használt jó gyakorlat fogalom? Húzza alá a megfelelőt!

good practice

best practice

c) Mennyiben tartja igaznak az alábbi állításokat? A betűjelzés bekarikázásával jelölje azt, amivel egyetért!

- A pedagógiai jó gyakorlatot a minőségfejlesztés hívja életre.
- A pedagógiai jó gyakorlat eredményességét széles körben kell igazolni.
- A pedagógiai jó gyakorlat eredményessége csak hosszabb működés (rutinszerűség) után igazolható.
- Egy adott pedagógiai jó gyakorlat az éppen létező legjobb gyakorlat azon a területen.
- A jó gyakorlatok inkább tanítási gyakorlatból születnek.
- A jó gyakorlatok inkább célzott fejlesztésből és tesztelésből születnek.

d) Kérjük, karikázza be azokat az alábbiak közül, melyek az Ön által ismert pedagógiai jó gyakorlatokra jellemzőek!

újszerű	innovatív	hálózati	horizontális	holisztikus
demokratikus	kooperatív	kommunikatív	kreatív	

e) Kérjük, rangsorolja az alábbi szempontokat aszerint, hogy mennyiben tartja fontosnak egy megismerni kívánt jó gyakorlat esetében! A legfontosabbnak adjon 1-est!

- a program rövid tartalmi leírása,
- alkalmazási területe,
- a működés feltételei,
- általános és specifikus célok kifejtése,
- a szükséges tevékenységek és eljárások részletezése,
- az eredmények mutatói,
- a hatékonyság bemutatása,
- adaptálási és fenntarthatósági lehetőségek,
- önreflexiós eljárások,
- intézményi kultúrára tett hatás.

f) Milyen jellegű támogatásban látná a pedagógiai jó gyakorlatok széleskörű elterjesztésének lehetőségét?

- közzététel szakmai felületen
- anyagi támogatás

- átadás-átvétel szakmai segítése
- kommunikációs csatornák működtetése
- a jó gyakorlat hivatalos minősítése
- szakmai előmenetelben való hasznosíthatóság

g) Ön szerint mi igazolná jobban a jó gyakorlatok hitelességét? Egyet válasszon az alábbiak közül!

- szakértői vizsgálat
- adaptálás gyakorisága
- pedagógusok ajánlása

g) Ön szerint mivel segíthető az adaptáció a pedagógiai jó gyakorlatok esetében?

- továbbképzés
- intézménylátogatás
- anyagi források
- a jó gyakorlat nyomon követése
- egyéb:

h) Kérjük, aláhúzással jelölje, az alábbiak közül melyik állítással ért egyet!

- A jó gyakorlatot tanári igény hívja életre.
- A jó gyakorlat a pedagógust segíti.
- A jó gyakorlat a diákot segíti.
- A jó gyakorlat az iskolát segíti.
- A jó gyakorlatot kifejleszteni nehéz.
- A jó gyakorlatot működtetni nehéz.
- A jó gyakorlatot leírni nehéz.
- A jó gyakorlatot adaptálni nehéz.
- A jó gyakorlat innovatív módszer, cselekvés és eszközhasználat együttese.
- A jó gyakorlat pozitív hatása minden esetben kimutatható.
- A jó gyakorlat állandó.
- A jó gyakorlat fejlesztését, átadását segíti az érte járó vételár.

- A jó gyakorlat fejlesztésének része az adaptációra vonatkozó tervezés.
 - A pedagógusok inkább a fejlesztésben igényelnének segítséget.
 - A pedagógusok inkább a működés közben felmerülő nehézségek megoldásában igényelnének segítséget.
 - A pedagógusok inkább az adaptációban igényelnének segítséget.
- i) Ön szerint mi lehet a legmaradandóbb hatása egy jó gyakorlatnak?

5. melléklet: Példa a munkacsoportban készült jó gyakorlat sablonra, illetve leírásra

A JÓ GYAKORLAT NEVE:	HKT-PROGRAM AZ ALSÓ TAGOZATON
Felhasználási terület	4. évfolyam – tanóra
Tartalmi fókusz	irodalom, történelem, művészetek
Kiemelt cél	összefoglalás
Módszer	kooperatív

RÖVID LEÍRÁS

A jó gyakorlat játékkal kombinált kooperatív órát mutat be, melynek témája az eddigi témakörök (a Honfoglalástól Mátyás koráig) összefoglalása, az ismeretek rendszerezése. Ennek megfelelően a tananyag ismételése változatosan (hang-asszociációk, vers-beszédművelés, tradicionális

feladatmegoldás, rajz-ábrázolás, dráma, tánc), valamennyi tanuló bevonására alkalmas módon, az élménypedagógia eszközeinek felhasználásával történt.

A tanulók az előző órán kialakított, vegyes csoportokban dolgoztak (a csoportok az összefoglalás témájához kapcsolódó elnevezést kaptak, például: Fekete Sereg), és az ültetés ennek megfelelően, 4-6 fős csoportokban, asztalszigetes megoldással történt. A teljes foglalkozás kiegyensúlyozottan tartalmazott csoportos és frontális elemeket, ám a frontális elemeknek csak kis részét vezette a pedagógus, a foglalkozáson jellemzően tanulói prezentációk hangzottak el. A pedagógus elsődlegesen koordinátorként volt jelen. Bár ez a fajta szerepkör sok előkészítést igényel, a gyerekek kedvelik ezt a munkaformát. Igaz, hogy kevesebb anyag végezhető egy-egy ilyen órán, a gyerekek motiváltsága és aktivitása azonban lényegesen nagyobb. A csoport minden tagja külön feladatot kapott (főbohókák, kincstárnok, idő- és hangfelelősök), így mindannyian aktív résztvevői voltak az órának.

A JÓ GYAKORLAT RÉSZLETES LEÍRÁSA

I. Adatok

Jó gyakorlat témája	Tantárgyi összefoglaló óra, összefoglalás
Műveltségi területek	Magyar nyelv és irodalom Ember és társadalom Művészetek Életvitel és gyakorlat

Helyszín	Keszthely, Egy József Általános Iskola Az Egy József Általános Iskola több mint 25 éve ad otthont a HKT programnak.
Iskolatípus	Általános iskola
Érintett évfolyamok	4. osztály
Tartalmi egységek	Honfoglalás, a kereszténység elterjedése, tatárjárás, Mátyás udvara
A foglalkozás típusa	Tanítási óra
Időkeret	90 perc
Célok (kiemelt és általános célok)	Összefoglaló óra, amelynek célja az eddigi ismeretek rendszerezése. Ennek kapcsán különböző kompetenciák fejlesztése is megvalósul: - a gondolkodás fejlesztése (összehasonlítás, általánosítás, konkretizálás, rendezés stb.) - figyelem-koncentráció, vizuális figyelem - nyelvi-kommunikációs képességek - társas kapcsolatok: egymás segítése
Fejlesztési fókusz	Verbális-nyelvi, térbeli-vizuális
Tulajdonos	Katonáné Rosta Hedvig, Hegedüs Csabáné A pedagógusok 1991 óta hatékonyan alkalmazzák a humanisztikus-kooperatív tanulás módszereit az általános iskola alsó tagozatán.
Módszertan	humanisztikus-kooperatív tanulás (HKT program) (csoportmunka, drámajáték, kooperatív eszközök)
Eszközök	feladatlap, illusztrációk, kellékek, írószer, bohóka-sapkák, aranygaras, zene, puzzle stb.

Előkészületek	kiadott házi feladat, terem-elrendezés, segédanyagok összeállítása
Gyűjtés dátuma	2014. február 26.

II. Tartalmi leírás:

1. A jó gyakorlat során alkalmazott módszer leírása: HKT program (humanisztikus-kooperatív módszerek)

A két tanítási órát felölelő foglalkozás jellegéből adódóan (90 perces összefoglaló óra) módszertanilag sok lehetőséget nyújt a humanisztikus-kooperatív program elemeinek alkalmazására, de a 45 perces, új ismereteket közvetítő vagy rendszerező, gyakorló órák is hasonló módon épülhetnek fel; a program egyes elemei szabadon felhasználhatók.

A Humanisztikus Kooperatív Tanulás® 27 éve kidolgozott program, ma már szabadalommal védett innováció.

Fontos eleme a szociálpszichológiai és didaktikai szempontok együttes érvényesítése a tanulásszervezésben:

- csoportalkotás
- idő- és tértervezés
- szervezeti megoldások
- szabályalkotás
- curriculum, feladatrendszerek, projektek
- gyakorlati megoldások
- kezdeti nehézségek

Módszerei alapját a kooperatív tanulás elmélete alkotja.

Hatékonyágát tapasztalati úton érdemes megfigyelni, majd a pedagógusnak lépésről lépésre kialakítani a saját gyakorlati megoldásait. A módszer tréningek keretében

sajátítható el. Az alapok megismerését követően a tanárok saját iskolájukban, osztályukban tartanak foglalkozásokat, majd ennek segítő-fejlesztő elemzése, értékelése következik; vagyis az érdeklődők gyakorlatközpontúan, új megközelítéssel jutnak el a rendszer lényeges folyamatainak alkalmazásához.

A folyamatban számos, nemzetközileg bevált módszertan és technika felhasználható, ilyenek az NLP (neurolingvisztikus programozás), a TA (tranzakcióanalízis), a pszichodráma, drámapedagógia, a témacentrikus csoportmódszerek, a projekttanulás. Ezzel a módszertannal nemcsak a tanulók ismeretszerzése válik könnyebbé, de társadalmi kapcsolatteremtésük, iskolai beilleszkedésük is támogatást nyer.

Tantárgyi keretek között és tanórán kívüli tevékenységek keretében is használható egészében, illetve egyes elemeit kiemelve egyaránt.

Elsősorban a humán tantárgyak területén lehet hatékonyan alkalmazni, (írás-olvasás, vizuális kultúra, ének-zene), de a természettudományos tantárgyak esetén is segíti a kommunikációt, gondolkodást, problémamegoldást (matematika, környezetismeret).

2. A jó gyakorlat egyes elemeinek, foglalkozásainak konkrét leírása (forgatókönyv):

EGYSÉG	PEDAGÓGUS FELADATA	DIÁK FELADATA	KIEGÉSZÍTÉS
Ráhangelődés a közös munkára	Frontális feladatirányítások, kérdések, részvétel a feladatokban.	köszöntés	A gyerekek oldódását segíti a szabad válaszadás.
Az óra (és egyben a tanítási nap) az együttműködést		válaszadás	
		félelemlufi	

segítő gyakorlatokkal indul.		szeretetkör	
Az óra céljainak ismertetése	Rövid frontális magyarázat, a megértést ellenőrző kérdések.	kérdés, jóváhagyás	Az ismertetés az óra céljairól, módszereiről és elvárt teljesítési feltételeiről, valamint az ezzel együtt kialakított „diák-jóváhagyás” elősegíti a gyerekek célirányos koncentrációját, illetve közösen teljesítendő feladatként jelöli meg a foglalkozást.
Beszédművelési gyakorlat	kísérés, értékelés	miniprezentáció frontális feladatmegoldás	A tanuló irányította frontális feladatmegoldást a pedagógus követi, s csak akkor avatkozik be, ha szükséges.

Az óra tartalma: ismétlés- rendszerzés	A témára való fókuszálás elősegítése.	zenehallgatás	A csoportok gördülékeny munkájához elengedhetetlen feltétel a csoportmunka szabályainak tisztázása, valamint a közös munka mibenlétének hangsúlyozása.
	A szabályok ismertetése.	A szabályok megértése és közös felidézése.	
	A csoportmunka felügyelete.	Feladatmegoldás csoportban.	
	A megoldások ismertetési körülményeinek megteremtése.	A megoldások minden tag részvételével történő ismertetése.	
	Értékelés, visszajelzés.	Részvétel az értékelésben, visszajelzésben.	
Lezárás, értékelés	Az órára vonatkozó visszajelzés, értékelés.	Részvétel az értékelésben, visszajelzésben.	A pedagógus pozitív (támogató, fejlesztő) visszajelzése az osztály teljesítményéről, egyes tanulók egyéni szerepléséről és a tanóracéljainak teljesítéséről semmiképpen nem maradhat el.

a) Ráhangolódást segítő gyakorlatok leírása

- Köszöntés – mindenki mindenkivel kezét fog, miközben egymás szemébe néznek a tanulók.
- Tanári kérdés: Kinek van ma a legjobb/legszebb/legviccesebb tárgya, öltözete?
- Tanári kérdés: Mit csináltál tegnap este?/Milyen jó dolog történt veled ma reggel?
- Félelemlufi: A gyerekek arra a kellemetlen, rossz dologra gondolnak, ami éppen foglalkoztatja őket, és az azzal kapcsolatos félelmüket belefűjják egy-egy képzeletbeli lufiba. Majd a nyitott ablakon mindenki jelképesen kiengedi félelmeinek léggömbjét.
- Szeretetkör: A gyerekek körbeállnak, s egymás kezét megfogva, „postajáték” keretében továbbadnak egy szeretet-szorítást, amely ily módon körbeér a csoportban.

b) Az óra céljainak ismertetése

Az alkalmazott módszer alapvetéseinek jellegéből adódóan minden tanórán megjelenő elemről van szó. Lényeges, hogy ezt a „vezérfonalat” a gyerekek mindannyiuk számára érthető módon kapják meg, s hogy az óra végén ennek hangsúlyos elemeire, illetve teljesülésére visszatérjen a pedagógus.

c) Beszédművelési gyakorlat

Minden óra részét képezi egy tanulói, ún. miniprezentáció. A diák beszédművelési gyakorlatot tart az interaktív tábla használatával. Például: Arany János *Mátyás anyja* című verséből az első két versszak felolvasása különböző hangerősséggel vagy csak a magánhangzók kiejtésével. A feladatot a tanulók végezhetik egyszerre, de egyénileg is. A gyakorlat végén a pedagógus kérdésére az osztálytársak értékelik először a miniprezentáció előadóját, a tanári értékelés csak ezután hangzik el.

d) Az óra tartalma: ismétlés-rendszerezés

Az ismétlésre való hangolódás: Különböző hangfelvételek (zene, utcai zaj, kocsizörgés stb.)

meghallgatása után, a hallottakból kiindulva a diákok csoportban idézik fel a tárgyalandó korszakokat. A felidézés, megbeszélés során a személyes benyomások, asszociációk egyéni, frontális ismertetése következik. A gyakorlat segít a tanulóknak az ismeretek első körös összegyűjtésében, figyelmének célirányossá tételében, illetve jelzi a pedagógusnak, hogy mely pontokra kell kiemelten figyelni, s melyek szorulnak még tisztázásra.

Ismétlő feladatok kiscsoportos feldolgozásban

Néhány perces feladat, amelyet csoportmunka keretében oldanak meg a tanulók. A feladatok teljesítését megelőzi a csoportmunka általános és aktuális szabályainak átisméltése, illetve tudatosítása; valamint ehhez kapcsolódóan a csoportbeli szerepek („főbohókák”, kincstárnok, idő- és hangfelelősök, lelkesítők) kiosztása.

A csoportok különböző feladatlapok ismétlő kérdéseit oldják meg. A feladatlapok kérdései egyben a következő témazáró dolgozat kérdéseit is lefedik. A kiszabott idő leteltével, a csoportok a megoldásokat táblán egy közös rejtvény részeként írják fel, a megfejtés egy – a témához kapcsolódó – kifejezés. A részfeladatokat, illetve a helyes válaszokat a csoportok a tagok részvételével a tábla előtt ismertetik.

A csoportok korábban már kaptak az összefoglaló órához kapcsolódó, felkészülést igénylő feladatokat (jelenet, tánc, rajzok stb.) is. A tanulók a feladatlapok válaszainak ismertetését követően mutatják be a produkcióikat.

SZÉCHENYI 2020

Értékelés: A többi csoport, illetve a pedagógus értékeli a feladatok megoldását és a produkciót. Az értékelésben hangsúlyos elem a tagok részvételére vonatkozó megjegyzés.

e) A tanóra lezárása, értékelése teljes csoportban

Az értékelés természetesen nem csak az óra végén hangzik el. A visszajelzés folyamatos, mivel a legtöbb feladat esetében – jellegükből adódóan – jól követhetők a helyes és helytelen válaszok, illetve a tanulói aktivitások.

. A pedagógus a csoport mellett az egyéni teljesítményt is értékeli, például a bemutatók kapcsán. Nemcsak a tudást díjazza a pedagógus, hanem a csapat egymást segítő tevékenységét is. Az értékelés a szóbeli megjegyzések mellett „tárgyasulhat” is: aranygarasokkal, mini-oklevelekkel, vándorszerleggel.

f) Egyéb

A két tanóra közötti szünetet rugalmasan kezelik. A gyerekek azt is elfogadják, ha még egy kicsit dolgozniuk kell, és csak utána tartunk szünetet. Az „aktuális” szünetet követően maguktól folytatják tovább a félbehagyott munkájukat.

III. Tapasztalatok, erősségek. Kihívások - válaszok

Az igény, ami életre hívta

A pedagógus hiányérzete a frontális oktatás kapcsán, hogy olyan eszközt találjon, amivel élményszerűvé válik a tudásátadás, és a tanulók örömmel tanulnak 1–4. osztályban.

Előzmények

Az 1982-ben megkezdett kutatásokkal és kísérletekkel arra vállalkoztak a módszer meghonosítói, hogy újragondolják és átalakítsák az iskolai osztályok működési folyamatait. Tegyük mindezt egy olyan értékrend érvényesítésével, melynek segítségével a kortárs csoportban a teljesítmény, az együttműködés, a bizalom, a társas kapcsolatok visszanyerhetik emberformáló szerepüket. Olyan nevelési technológia kidolgozását tűzték ki célul, amely nem csak szólamok szintjén, hanem a gyakorlatban is biztosítja, hogy a gyerekek ne kerüljenek szembe önmagukkal, társaikkal, környezetükkel, az iskolával, a tanulással.

Az elméleti modell kialakításakor a hazai körülményekre adaptáltuk a reformpedagógia tapasztalatai mellett a szociálpszichológia és a szervezetszociológia legújabb kutatási eredményeit.

IV. Újszerűség

A tanulók az elsődleges érintettek, akik oldott légkörben vehetnek részt az iskolai feladatokban. Folyamatosan fejleszthetik kommunikációs, kapcsolatteremtő képességüket, és egy valódi, élő közösség részévé válnak az állandóan cserélődő csoportok tagjaiként.

A humanisztikus-kooperatív módszerek hatnak a szülő-pedagógus viszonyra is, hiszen a napi és heti terveket a szülők előre látják, így pontosan követhetik, hogy milyen tevékenységekben vesznek részt gyermekeik. Alkalmuk nyílik megvitatni a tananyagot és a hozzá kapcsolódó módszereket a pedagógusokkal. Jobban fel tudják készíteni gyermekeiket a következő heti tanulmányokra. A közös kirándulások, fellépések lehetőséget biztosítanak a szülőknek arra, hogy aktívan bekapcsolódjanak az iskola életébe.

V. Erőfeszítés, logisztika

Az órák előkészítése rengeteg/alapos munkát és körültekintést igényel a pedagógus részéről. A humanisztikus-kooperatív módszerek alkalmazása elsősorban nem az órán igényel plusz erőfeszítést, hanem az azt megelőző felkészülés, az órák megtervezése során. Különösebb logisztikai háttérrel nem igényel, megvalósítható bármely átlagos osztályterem keretei között. Határt csupán a tér és a bútorzat szab, hogy miként lehet a padokat összetolva kialakítani a csoportmunka megfelelő kereteit.

VI. Értékelés, ellenőrzés

A módszer hatásvizsgálatáról általában/általánosságban a következő helyen lehet tájékozódni:

<http://hktprogram.hu/page44.php>

A módszer hatékonyságát ellenőrzi az órák keretében zajló, valamint a szülőkkel és tanulókkal folytatott folyamatos kommunikáció és visszacsatolás. A kérdőíves felmérés is eszköztárhoz tartozik, illetve a 4. év végén a szülők és diákok körében végzett tájékozódás, mely során írásban jelezhetik, milyen tapasztalataik voltak a módszertant érintően/ a módszertan kapcsán.

VII. Pedagógiai érték, eredmények

- A tananyag feldolgozása/ ismétlése változatosan, valamennyi tanuló bevonására alkalmas módon (hang-asszociációk, vers-beszédművelés, tradicionális feladatmegoldás, rajz-ábrázolás, dráma, tánc), az élménypedagógia eszközeinek felhasználásával történik.
- A csoportmunka során valamennyi tanuló motivált a jó teljesítményre, csak alkalmasszerűen fordul elő, hogy valaki nem vonódik be végig az órába. Mindenkinek minden órán lehetősége biztosítanak a megszólalásra. Az osztályban a kiváló/jó/közepes vagy gyenge képességű tanulók együttműködnek a kooperatív módszerek segítségével, így az osztály tanulói jó, többségükben kiváló teljesítményt nyújtanak. A csoport előtti kommunikáció nem okoz gondot a tanulóknak.
- A tanulók szociális képességei a kortárs csoportban folyamatosan fejlődnek: a tanulók megszólítás után szólaltak meg, egymás véleményét végighallgatták,

egymás számára megerősítő véleményeket, pozitív, építő kritikát tudtak megfogalmazni. Úgy tűnt, hogy az osztály nem csak a külső megfigyelők miatt viselkedik így, hanem valóban hatékonyan működő, jól dolgozó közösséget alakítottak ki a pedagógusok.

- A különböző egyéni és csapat versenyeredmények magukért beszélnek. Az Egry József Általános Iskola több mint 25 éve ad otthont a HKT programnak. A diákok húsz éve sikert sikerre halmoznak a megyei és az országos versenyeken.

Visszajelzések

Szülők visszajelzései:

- „Nekem sokat jelentett az általatok tudatosan kezdeményezett „kapcsolattartási rendszer”, amely révén minden fontos, szülőt érdeklő, érintő kérdés időben kiderült, és teljes őszinteséggel bármi megbeszélhető volt (heti tervek, munkák faliújságon, napi beszélgetési lehetőség, üzenő, szülőik, telefon stb.)”
- „A drámajátékok és színjátás segített a gyermekek rejtett képességeinek a kibontakozásában, megtanultak szerepelni, és biztos vagyok abban, hogy nem lesz gondjuk abból, ha valahol meg kell szólalniuk (amely nagyon sok felnőttnek gond).”
- „Csemeténk kezűgyessége az évek során rengeteget fejlődött, és ez adott neki egy kis önbizalmat, hogyha akar valamit az előbb-utóbb sikerül majd. A matematika tantárggyal a logikai készségeket erősítette, és remekül elsajátította a fejben számolást, ami későbbiekben nagyon fontos lesz.”
- „Szerintem elég, ha annyit írok, hogy ragaszkodtunk ahhoz, hogy – kisebbik gyermekünk – Peti is ebbe az osztályba kerüljön. Kittinél hatalmas sikernek értékeljük, hogy a magába zárkózó, megszólalni alig merő kislányból egy akár színpadra is kiálló lányt neveltek. Megszerette az olvasást, imádja a rajzot, a technikát.”

Diákok visszajelzései:

- „Az osztálytermünket saját kezű díszekkel, festményeinkkel otthonosabbá varázsoltuk. Minden év végén a két tanító nénink érdekes osztálykirándulásra hívott minket. Mi humanisztikus módszerrel tanultunk, mely a csoportmunkára és az együttműködésre alapozott. Az egyik nyáron például voltunk egy színjátszótáborban, ahol a Fehérló fia című népmesét érdekes drámajátékok keretében játszottuk el. Később ezzel a színdarabbal megmutattuk tudásunkat többféle versenyen is. Sok eredményes szereplésünk volt, melyekre nagyon büszkék vagyunk.”
- „Emlékeink között rengeteg szép esemény szerepel: a farsangok, ahol totyogó libák, ugribugri békák, ördögök és boszorkányok is voltunk. Kirándultunk Nagyvázsönyba, Sümegre, a Kis-Balatonhoz és Budapestre is elmentünk. Tavaly a mi osztályunk és tanító nénink szerezte meg a legjobbaknak járó díjat. Voltunk tündérek a János vitézben, előadtuk Janikovszky Éva Kire ütött ez a gyerek? című művét.”
- „Reggelente leültünk a szőnyegre és megbeszéltük ügyes-bajos dolgainkat. Az osztályt folyamatosan otthonosabbé varázsoltuk. Az órákon játékosan tanultunk, de mégis mindent jól tudunk. Nekem minden könnyen ment. Nagyon szerettem ebbe az osztályba járni, mert sokat nevtünk, jó barátságokat szereztem és mindig összetartottunk.”
- „A magyarórákon és a matekórákon sokat dolgoztunk csoportmunkában. Az írást, olvasást és a számolást játékosan tanultuk meg. Hogy nekem mi tetszett a legjobban? Én az osztálykirándulásokat szerettem a legjobban. De érdekesek voltak a versenyek is. Nagyon élveztem, amikor gyerekek tarthatták az év végén az órákat. A mi jó kis osztályunk megmarad, csak az a kár, hogy a tanító nénik nem jöhetnek velünk ötödikbe.”

VIII. Adaptálás

A módszer továbbadására, a hálózatosodásra nincs kialakított metodika. Ugyanakkor a módszer szakirodalma nagyon gazdag, s mivel nem speciális helyzetekre, speciális körülményekre van kifejlesztve, ezért könnyen megtanulható. Az országban számos pedagógus, tanít különböző helyszíneken a humanisztikus-kooperatív módszerek alkalmazásával. Az ő

elérhetőségeik a következő linken láthatók:

<http://hktprogram.hu/page2.php>

Felsőoktatási képzés keretében és tréningek alkalmával is megtanulható a módszer. A tréning elérhető a következő linken: <http://hktprogram.hu/11/page10.php>

A szakirodalom a következő linkeken érhető el: <http://www.hktprogram.hu>

6. melléklet: Jó gyakorlat-poszter

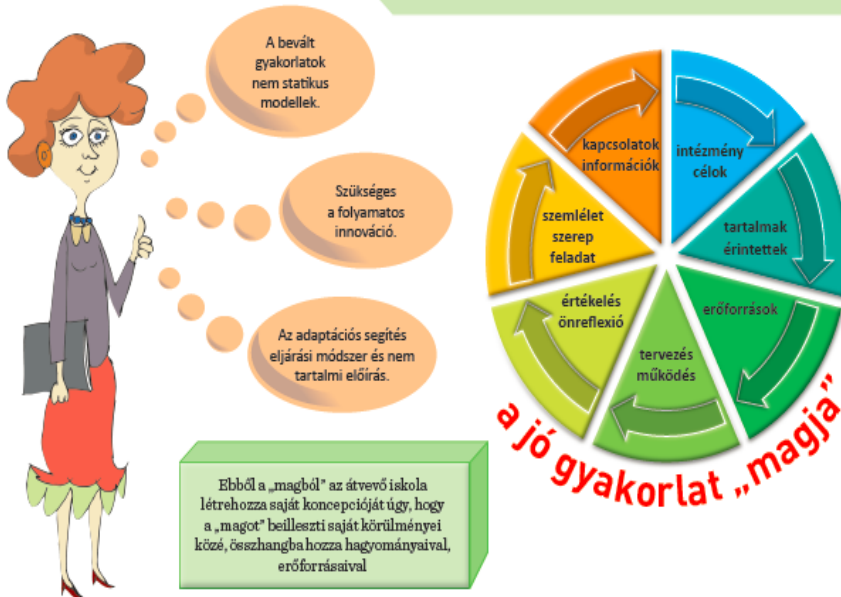

A Jó Gyakorlatok adaptációja

Készítette: Bodó Márton

A jó gyakorlatokat egy helyi, aktuális problémára keresett megoldás hívja életre, az ötletgazdák, fejlesztők elsősorban magukra szabják azt. A hatékonyság és eredményesség érdekében minden átvétel esetén szükség van a jó gyakorlat lényegi elemeit (a „magját”) tartalmazó, megfelelő, egyéni sajátosságokra külön figyelmet szentelő

ADAPTÁLÁSI TERVEZÉS-re.

Az adaptálás a helyi sajátosságokhoz való igazítás a lényegi elemek megtartása mellett.

A sikeres adaptációhoz is szükséges a támogató rendszer működtetése.

A sikeres átvétel, illetve más intézményen belüli működés olyan új dimenzióját jelenti egy jó gyakorlatnak, mely nem csak az adott program oszlopra fejt ki pozitív hatást, hanem egyéb, az intézmény egészét és jövőjét érintően kedvező változásokat indukálhat. Fontos az egyes iskolákban fejlesztett programok implementációja, hogy „ne keljen újra és újra feltalálni a langyos vizet”. Az információk cseréje, az átadás-átvétel szerveződési formái kapcsán megvalósulhat az együttműködés és megindulhat a hálózatok kiépülése.

7. melléklet: Szakirodalmi jegyzék

A Biztos Kezdet program jó gyakorlat kritérium-rendszerének kialakítása. Ajánlás a Biztos Kezdet gyerekházak fennállása alatt kialakult jó gyakorlatok szervezett módon folyó összegyűjtéséhez Bp., 2012 (háttéranyag, szerző és szerkesztő nélkül)

Falus Iván, Környei László, Németh Szilvia és Sallai Éva (szerk., 2012): *A pedagógiai rendszer. Fejlesztők és felhasználók kézikönyve*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft., Bp.

Az egész napos iskola jó gyakorlatainak gyűjteménye. (2012) (szerző és szerkesztő nélkül), Emesz Zrt., Budapest

Darvas Ágnes, Kende Ágnes (2009): *Az egész napos iskola nemzetközi tapasztalatai, hazai lehetőségei*. Az Országgyűlés Szociális és Ifjúsági Bizottsága által megrendelt szakértői anyag. Bp.

Hunya Márta (szerk., 2012): *Az innováció hálózatai. Az iskolarendszer és az iskolamenedzsment új modelljei*. Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet, Bp.

BEST PRACTICES

A Resource for Teachers. (dátum nélk.). Public Schools of North Carolina.

Borghi, B. Q. (2007): *Le buone pratiche in educazione*. Forrás: http://www.comune.torino.it/centromultimediale/bambini_pensati/news_pdf/bpnw0704b.pdf (letöltés: 2014.10.02.)

Brodin, É.: *Innovation en éducation et innovation dans l'enseignement des langues: quels invariants?* (Document inédit.) Université Paris 3. France.

Conseil supérieur de l'éducation (CSÉ) (1995): *Rapport annuel sur l'état et les besoins de l'éducation (1994-1995). La maîtrise du changement en éducation*. Québec.

Conseil supérieur de l'éducation (CSÉ) (2000): *Rapport sur l'état et les besoins de l'éducation (1999-2000). Éducation et nouvelles technologies: Pour une intégration réussie dans l'enseignement et l'apprentissage*. Québec.

Conseil supérieur de l'éducation (CSÉ) (2006). *Rapport annuel sur l'état et les besoins de l'éducation (2004-2005). Le dialogue entre la recherche et la pratique en éducation: une clé pour la réussite*. Québec.

Corneille Kazadi (2006): *Les approches innovantes dans les manuels de mathématiques*. Dans Loiselle, J., Lafortune, L.

et Rousseau, N. *(2006): *L'innovation en formation à*

- l'enseignement*. Presse de l'Université du Québec (Québec).
- Council, T. H. (dátum nélk.): *Best Practices in Online Teaching Strategies*.
- Cros, F. (2001): *Politiques de changement et pratiques de changement*. Paris: INRP.
- Cros, F. (26 mars 2002-2): *Conseil national de l'innovation pour la réussite scolaire*. Rapport d'étape au ministre de l'éducation nationale.
- Cros, F. (dátum nélk.): *Innovation en éducation et en formation. Sens et usage du mot*. Rapport final. INNOVA. Observatoire européen des innovations en éducation. Document inédit.
- Cros, F. (novembre 2001-1): *L'innovation scolaire (Enseignants et Chercheurs – Synthèse et mis en débat – INRP*.
- Cros, F. et Adamczewski, G. (1996) cité dans Legendre, R. (2005): *Dictionnaire de l'éducation*. Guérin, Montréal 3e édition.
- Evaluation of the Full Service Extended Schools Initiative (2007): Final Report*, University of Manchester.
- Extended Schools Initiative in Northern Ireland, Department of Education (2006)*, Egyesült Királyság.
- Factors Influencing the Transfer of Good Practice (2005)*, University of Sussex, Egyesült Királyság.
- Falus Katalin–Földes Petra–Hunya Márta–Vajnai Viktória (2012): *Nyitott iskola. Modellek és jó gyakorlatok*. Oktatókutató és fejlesztő Intézet, Bp.
- Falus Katalin–Földes Petra–Vajnai Viktória: *Kulcskompetenciák komplex fejlesztése. Modellek és jó gyakorlatok*. Oktatókutató és fejlesztő Intézet, Bp.
- Génelot, D. (1992): *Gérer dans la complexité*. Paris: Insep éditions.
- Ginnis, Paul (2007): *Tanítási és tanulási receptkönyv*. Alexandra, Pécs.
- Good practice guidelines for development education in schools (2013)*, IDEA, Írország.
- Good practice in extended schools*, OFSTED, (2009), Egyesült Királyság.
- Golnhofer Erzsébet (2001): *Az esettanulmány*. Műszaki Könyvkiadó, Bp.
- Hopkins, David (2011): *Minden iskola kiváló iskola. A rendszervezés lehetőségeinek kiaknázása*. Bp.
- Huberman, A.M. (1973): *Comment s'opèrent les changements en éducation: contribution à l'étude de l'innovation*. Expérience et innovation en éducation no. 4. Unesco: BIE.
- Hunya Márta (szerk., 2011): *Iskolaportrék. Iskolák az IKT-használat tükrében*. Bp.
- Réti Mónika (szerk., 2011): *Kívül-belül jó iskola. Tanító terek*. Bp.

Kovács Erika–Kőpatakiné Mészáros Mária–Sallainé Sipkai Zsuzsa: *Nevelési-oktatási programok keretrendszere; az új keretrendszer részletes szakmai elvárásainak kidolgozása* (munkaanyag, 2012. december 4.)

Ministère de l'Éducation, du Loisir et du Sport (MELS) (2005): *Le nouveau pédagogique: Ce qui définit « le changement »*, Québec.

Kerekes Gábor, Simon István, Szép Lilla (szerk., 2011): *Nemzetközi és hazai bevált gyakorlatok a minőségfejlesztésben*. Bp.

Organisation de coopération et de développement économiques (OCDE) (2008): *Les grandes mutations qui transforment l'éducation*. Paris.

PRATICA, U. C. (dátum nélk.): UN CONTRIBUTO ALLA DEFINIZIONE DI "BUONA PRATICA".

Forrás: http://www.lavoro.gov.it/NR/rdonlyres/67D27479-5C06-493B-8AE0-BE2A547E5264/0/008_Apprendim_et%C3%A0_adulta_Partel_contributo.pdf letöltés: 2013.08.05.

Schon (1967): *Comment s'opèrent les changements en éducation: contribution à l'étude de l'innovation*. Expérience et innovation en éducation no. 4. Unesco: BIE.

Steven Zemelman, H. D. (2005): *Today's Standards for Teaching and Learning in America's schools*. Portsmouth. New Hampshire, HEINEMANN.

Singer Péter, Szabó Mária, Varga Attila (szerk., 2011): *Tanulás hálózatban. Elméleti összefoglaló és gyakorlati tanácsok az eredményes hálózati tanulás megvalósításához*, Bp.

Halász Gábor (2014): *The OECD-Tohoku School project (A case of educational change and innovation in Japan)*, Bp.

8. melléklet: Linkgyűjtemény

<http://www.prometheanplanet.com/en/> letöltés: 2014.10.02.

<http://www.tigweb.org/tiged/resources.html> letöltés: 2014.10.02.

<http://globaldimension.org.uk/> letöltés: 2014.10.02.

<http://edsitement.neh.gov/about> letöltés: 2014.10.02.

<http://www.top20education.com/> letöltés: 2014.10.02.

<http://www.zanichellibenvenuti.it/materiali/index.html> letöltés: 2014.10.02.

<http://www.ic.gc.ca/Intro.html> letöltés: 2014.10.02.

<http://www.lektion.se/> letöltés: 2014.10.02.

<http://www.curriki.org/> letöltés: 2014.10.02.

<http://www.sinus-transfer.eu/> letöltés: 2014.10.02.

<http://btmdx1.mat.uni-bayreuth.de/smart/wp/> letöltés: 2014.10.02.

<http://geonext.uni-bayreuth.de/content/de/materialien/> letöltés: 2014.10.02.

<http://www.lehrer-online.de/suche.php?text=sinus-transfer> letöltés: 2014.10.02.

http://www.learnline.schulministerium.nrw.de/app/suche_learnline/ letöltés: 2014.10.02.

<https://www.youdecide.com/> letöltés: 2014.10.02.

<http://www.wikiwijsleermiddelenplein.nl/> letöltés: 2014.10.02.

<http://www.klascement.net/> letöltés: 2014.10.02.

Néhány hazai jó gyakorlat felület

<http://kosar.educatio.hu/index.php/main/index/1361871073.edu>, letöltés: 2014. 10.2.

<http://geniuszportal.hu/?q=jogyakorlatok>, letöltés: 2014. 10.2.

http://www.tpf.hu/pages/content/index.php?page_id=981, letöltés: 2014. 10.2.

<http://www.ofi.hu/okoiskola/okosikola-jo-gyakorlatok>, letöltés: 2014. 05.20.

http://szakma.nive.hu/komponensek_es_projektek/content/index_new.php?komp=15&altmenu=4&more=427, letöltés: 2014. 10.2.

<http://egyuttazintegracioert.ofi.hu/jo-gyakorlatok>, letöltés: 2014. 10.2

